

#2 X 20

FOLKEHØGSKOLEN

TEMA: SANG

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

Live Hokstad, Dorte Birch, og Angelina K. Christiansen

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før
utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Supernatural Stories** (supernatural.no)

Forsidefoto: Øyvind Krabberød
Produksjon/trykk: **Polinor**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskol.no
tlf.: 959 60 115

Leder:

Live Hokstad
Gullerudvegen 16, 2849 Kapp
live@folkehøgskole.no
tlf.: 918 53 885

Nestleder:

Ingvar Øyvin
Fosen folkehøgskole

Styremedlem:

Ronnie Mag-Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:

Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

Styremedlem:

Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

1. varamedlem:

Line Tirsiaug
Trøndertun folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf.: 913 52 372

INNHold

03 Leder: Øyvind Krabberød

04 Portrettet – Jon-Roar Bjørkvold

07 Serie: Krafttak for sang

09 Foto: Mer enn ord

10 Pedagogisk hverdag:
Musikk, fana

12 Elverum: Vil gjøre sang viktig

13 Romerike: Skolekor som leverer

15 Sangboka: Et historisk tilbakeblikk

18 Killengreen: Sangens vingeslag

20 Kokkens:
Kim Rune Thoresen, Vefsn

22 Prosjekt: Det synges i Danmark

24 Måling av klimagassutslipp

28 Benedictes metode

30 En skatt som kan smuldre bort

31 Historie: Sangboka det sosiale limet

32 Om sang i skolen før og nå

34 Kunst: Afrikansk samtidskunst

36 Bøker:
Jens Rosendal

38 Bøker:
Dansk serie – Tag ansvar

39 Spalte: Blikk fra kaikanten
Nekrolog: Alf Cranner

40 Elevrådsvalg på Ringerike

41 Koronarefleksjoner

42 Endelig PPU-studium i
folkehøgskolepedagogikk

43 Fornyle av Norsk Sangbok

43 Frirommet på norsk

44 Folkehøgskoleuka 2020

46 Arbeidslivet:
Tillitsvalgtordningen

47 Lederen: Live Hokstad

48 Folkehøgskoleforbundet

49 Nytt fra informasjonskontoret

50 Internasjonalt utvalg

52 Baksiden: Tekst/diktstafetten

Fagpressen

VI BLIR FATTIGERE UTEN SANG

Sangen har en lang og sterk tradisjon i folkehøgskolen – den folkelige sangtradisjonen. Sangen har vært med siden åpningen av Sagatun folkehøgskole på Hamar i 1864 og fram til i dag. Den har vært en dyp kilde til opplivelse, fellesskap og glede.

Sangen har vært noe som binder skoleslaget sammen. Sangen har hatt sin selvfølgelig plass på landsmøter, distriktsmøter og konferanser. Mange foredragsholdere har blitt overrasket over sanggledden som er tydelig når folkehøgskolefolk møtes. Sangen har vært et lim slik det også har vært i arbeiderbevegelsen, i kirken- og på bedehus. Det har blitt sagt at en ikke kan overvurdere sangens rolle som danningselement i folkehøgskolen.

Danske Dy Plambeck sier: «I sangen er vi ganske enkelt til stede i et fellesskap, også selv om vi er alene, fordi sangen rekker utover seg selv. Og videre: - Jeg har aldri mediteret eller dyrket mindfulness, Jeg plejer at si, at jeg synger i stedet for. Det virker minst like så godt, er min teori. Og det bakkes op af forskere.»

Tidene skifter og fagene i folkehøgskolen skifter, men det synges fra sangskatten fremdeles. Eller gjør det det? Det synges mindre i grunnskolen i dag, og sangen er nærmest forsvunnet fra ungdomsskolen og videregående skole. Det gir ringvirkninger også til folkehøgskolen. På mange folkehøgskoler er sangen nærmest borte – en bursdagssang dras, men ellers har den mange steder liten plass. Det fortelles at det er mer krevende i dag å få elevene med på sang, mens andre skoler prioriterer dette sterkt og fyrer opp med sang på morgensamling, allsangtimer og skolekor.

Ny overordnet læreplan for grunnskolen

kom i 2019. I første runde var sang lukket helt ut. Det første til protester fra mange hold. Etter høringsrundene kom det inn en smule sang, men som det ble skrevet i aviskommentarer – mest som «kakepynt».

Dette temanummeret om sang er ment som en oppmuntring til ikke å slippe sangen i norsk folkehøgskole, men bruke den aktivt hver eneste dag. Det er mye å hente i sangen – fellesskap, glede, samhold, helse etc.... men det krever innsats og vilje for å vinne denne kampen. Vi blir rett og slett fattigere uten sang.

KORONAVIRUSET: STENGTE SKOLER

Det har blåst en vind inn over byen, landet og kloden. Vi holder pusten, friheten vi har dyrket så høyt er tatt fra oss..... for en stund. Fellesskapene er satt på pause. Mennesket som i stor grad er et «flokkdyr» har blitt henvist til isolasjon og begrensninger. Mange steder i verden er det innført portforbud med politi og militære i gatene.

Norske folkehøgskoler er stengt. Elevene er reist hjem. Noen få har vært i karantene, eller får bli på skolen – noen utenlandske elever. Det er stor usikkerhet – nå er det mulig å starte skole igjen, det vet ingen pr i dag (når dette skrives). Sentralt er det jobbet intensivt i krisestab – det er stadig rikelig med ubesvarte spørsmål. Det har vært usikkerhet rundt økonomi, godkjenning av skoleåret, elevbetalinger, permitteringer etc. Det er sendt ut fortløpende nye rundskriv fra Folkehøgskolerådet ettersom det har vært mulig å gi svar og for å informere best mulig.

Og hvordan har det vært å drive skole med lukket port i disse korona-tider? Her må vi bare berømme skolene, de ansatte,

lærere som har brettet opp ermene og brukt de digitale mulighetene.

På Facebook-gruppa Koronarammede folkehøgskoleansatte - tips og ideutveksling har det vært masse aktivitet og utveksling av ideer. Mens ledere har utvekslet usikkerhet, spørsmål og mulige løsninger på gruppa Rektorer og inspektører i norsk folkehøgskole. Ulike plattformer for nettkommunikasjon prøves ut, som Teams og Zoom. Mange i samfunnet peker nå på at denne utforskningen av digitale løsninger vil kunne redusere reisevirksomheten og klimaavtrykket vårt i framtiden. I alle fall ville det være en flik av en positiv gevinst å se i disse krisetider.

Og jammen gjester ikke sangen oss i disse korona-tider også. Videoer av syngende italienere på balkonger langs folketomme bygater har gått viralt på sosiale medier. Et opptak fra Siena er sett av hundretusener på Twitter. For å styrke samfunnsmoraleen synger folk i Siena den tradisjonelle bypatriotiske Canto della Verbena om hjembyen sin og avslutter med et oppløftende siste vers av full hals.

Det er krevende tider og stor usikkerhet i samfunnet vårt, i verden, og i norsk folkehøgskole. Vi må bare håpe at tiltakene som gjøres i disse dager får en positiv virkning og reduserer pandemien. Det er mange som blir hardt rammet – og som alltid er de svakeste mest utsatt.

Det hadde betydd mye for elevene ved norske folkehøgskoler å få avsluttet i fellesskap på skolen. Deres skoleår er blitt svært annerledes enn det de hadde sett for seg.

Vi ønsker lykke til!

Øyvind Krabberød

JON-ROAR BJØRKVOLD

OG GRUNNTONEN

Jon-Roar Bjørkvold (76) arbeidet ved Universitetet i Oslo fra 1970, og var professor i musikkvitenskap fra 1982. Han er kanskje mest kjent som forfatteren av *Det musiske menneske* (1989), men er også kjent fra utallige foredrag om musikkens makt og kraft.

Av Arild Mikkelsen

Jon-Roar Bjørkvold forteller gjerne og sterkt om musikkens undergjærninger. «Ingen tappes for det musiske uten samtidig å miste noe dypt vesentlig i sin egen menneskelighet», skriver han i forordet til boka «Det musiske menneske». Musikk, menneskelighet og særlig sang og sangglede hører organisk sammen i Bjørkvolds tenkning. Han har vært professor i musikkvitenskap, men er en av de sterkeste og beste talspersoner for musikkklidenskap.

Han ble først invitert til å skrive en epistel i jubileumsåret for Luther om en mulig linje fra Luther over Grundtvig og fram til våre dagers fellessang, men det ble for undertegnede et møte og et intervju hjemme hos Bjørkvold i stedet, et møte som inspirerte, forundret og fordypet de innsikter og tanker jeg hadde om musikk på forhånd. Jon-Roar Bjørkvold lar deg ikke slippe unna med lettkjøpte og overflatiske betraktninger. I løpet av samtalen fikk jeg to ganske nylig utgitte bøker, kopier av sider fra tidligere bøker, pluss en kanonade av fortellinger, analyser og erfaringer fra et langt liv i musikkens verden.

LANGTIDSVIRKNING AV LUTHER

Stikkordet i det følgende er grunntonen som også er tittelen på den siste boka til Bjørkvold: «Grunntonen. Små sanger – mektige spor», (Freidig Forlag 2016). Bjørkvold ser det slik at Luther tar selve grunntonen, omformer den til kirkelig bruk og setter på den måten i gang et veldig slag om Europas sjeler med sang som et av de fremste retoriske våpen. «Estetikk og etikk hånd i hånd, messe mot koral, polyfoni mot homofoni, pavekirkens latin mot folkekirkens mormål. Det katolske Sør mot det protestantiske Nord. Luther var først på offensiven, hadde brutt med pavekirken, oversatte Bibelen til mormålet, lagde salmer på gamle folkelige melodier som allerede levde i folkedypet. Folkelige mål og folkelige sanger. Virkningen var formidabel. Folk vendte pavekirken ryggen og fulgte Luther. Europa revnet», skriver Bjørkvold i boka «Skilpaddens sang» fra 1989, og fortsetter med å beskrive det han kaller en kappleik på Europas store scene: et flerstemmig polyfont Jubilate Deo omnis terra mot Luthers Ein feste Burg, pave Gregor mot Martin Luther, og denne musikalske kappleiken har fått langtidsvirkninger helt fram til vår egen tid, hevder han. I boka om Hanns Eislers musikk fra 1984 påviser han en annen langtidsvirkning av Luther. Eislers musikk var jo nært knyttet til Berthold Brecht, og Bjørkvold ser Brechts språk som klart inspirert av Martin Luther, en jordnær folkelig enkelhet i både ordvalg og syntaks.

Jon-Roar Bjørkvold

(født 2. mai 1943 i Oslo) er en norsk professor i musikkvitenskap. Bjørkvold er mag. art. i musikkvitenskap fra 1969 med fagkretsen musikk, engelsk og russisk. Magisteravhandling om Mikhail Glinkas romanser. Han ble dr.philos. i 1981 på avhandlingen «Den spontane barnesangen – vårt musikalske mormål» som ble utgitt i 1985. Jon-Roar Bjørkvold ble ansatt som universitetslektor i musikkvitenskap ved Universitetet i Oslo i 1970, professor samme sted fra 1982.

Wikipedia

BARNDOMMENS RIKE

Jon-Roar Bjørkvold sier at han ser helt klart at Grundtvigs salmer og folkelige sanger ligger i tradisjonen fra Luther, at Grundtvig på sin måte hentet grunntonen i sitt land i sin tid. I boka «Grunntonen. Små sanger – mektige spor» forklarer han grunntonen slik: «Lengst inn og dypest nede ligger *ein fyrste song*, grunntonen i oss. Den vekker glede og vemod, savn og lengsel, styrke og ro både i ensomhet og i mektige fellesskap. Holdt i hevd gjennom generasjoner blir denne grunntonen til en musikalsk renning i nasjonsveven. Grunntonens kjerne: Energi!» Lesing av denne boka om grunntonen har for meg blitt en åpnende dør til en nesten glemt barndommens rike med sang, lek og bilder, den har tørket vekk elitistisk nedvurdering av noen komponister og forfattere, og den har kastet nytt lys over kjente og kjære sanger. På den måten har boka vært i egentligste forstand frigjørende lesing.

«Grunntonen» er en gjennomgang av norsk barnesanghistorie der et underliggende premiss er å vise hvordan Norge har fostret musikalske nasjonsbyggere med sanger for barn i bagasjen, som Bjørkvold uttrykker det. Han skriver viktige og vektige avsnitt om Henrik Wergeland, Ole Vig, Bjørnstjerne Bjørnson og komponister som Halfdan Kierulf, Rikard Nordraak og Edvard Grieg. Den første store overraskelsen for meg var gjennomgangen av Elling Holst og hans tegninger som Eivind Nielsen videreutviklet til «Norsk Billedbog for Børn» fra 1888. Fra denne boka trekker Bjørkvold ei nasjonsbyggende og folkelig barnekulturlinje helt fram til vår egen tid.

MARGRETHE MUNTHE

Den største overraskelsen var likevel i gjennomgangen av Margrethe Munthe. Sangene hennes kjenner jeg selvsagt meget godt fra barndommen, men jeg har nok lest sangene hennes i perspektivet fra 1968-generasjonen, lett inspirert av satiren til Ole Paus, og følgelig hatt en slags overflatisk nedvurderende holdning til henne som småborgerlig og snerpete i kombinasjon. Bjørkvold snur fullstendig opp- ned på dette perspektivet, og setter Margrethe Munthe inn i en politisk kontekst fra unionsoppløsningens dager i 1905. For Bjørkvold var Margrethe Munthe en patriot og oppdager, en kvinne pioner i norsk kulturhistorie. Med sangen «Vi har en tulle med øine blaa» viser Bjørkvold hvordan Margrethe Munthe arbeidet. Hun valgte melodien som man assosierte til Ole Vigs nasjonale «Blant alle lande», og tulla med øyne blå ble en metafor for det frie Norge, og derfor kunne denne sangen havne på Dagbladets første side 28 mars 1905. Etter denne analysen begynte mine fordommer mot Margrethe Munthe å blekne.

Neste eksempel hos Bjørkvold viser enda tydeligere hvordan Margrethe Munthe tok del i kampen for unionsoppløsning, ikke med sverdslag og hissighet, men gjennom å mobilisere barna. Sangen «17de mai sang for børn. 17de mai er vi så glad i» er bevis nok, og den blir jo faktisk sunget fortsatt på 17de mai! Bjørkvold skriver videre: «Det ligger hos Margrethe Munthe en klar dreining vekk fra trusler om Guds straffedom og fysisk avstraffelse av barn. Leser jeg hennes sangformaninger inn i en politisk samtid, aner jeg et forsøk på nasjonal sivilisering av den ville horde. Nasjonsbyggerens ambisjon, ildsjelens utopi». På toppen av det hele kan Bjørkvold slå fast at den sangen som synges flest ganger i dette landet er skrevet av Margrethe Munthe, nemlig «Hurra for deg som fyller ditt år». Margrethe Munthe har skrevet seg inn i den norske folkelige væremåten.

SLAPSETE JANUARDAG

Så fortsetter Bjørkvold med å peke på barnesangens grunntone hos Thorbjørn Egner og Alf Prøysen og kommer med gode og nye perspektiver der gamle sanger settes inn i nye sammenhenger. At det skulle gå en vei fra barnetimen for de minste med Thorbjørn Egner til våre dagers musikkteater, må man ha et musikalsk overblikk for å gripe. Og nettopp det overblikket har Jon-Roar Bjørkvold. Han klarer også å løfte fram Kjell Lund og hans «Her kommer guttemusikken» og «Amandus dokkemann», han skriver om Knutsen og Ludvigsen og Lillebjørn Nielsen. Framifrå det hele. Jon-Roar Bjørkvold makter i denne boka å se de helt store perspektivene i det lille (barnesanger og godnattsanger), og samtidig vise at de samme små sangene fanger store nasjonale spørsmål.

Boka avsluttes med godnattsanger i over 130 sider utfra påstanden om at: «i godnattsanger finnes bærekraft og værekraft for en hel nasjon. Der er vår felles grunntone. Disse aller første sangene gir ikke bare trøst, omsorg og nærhet. De rommer pregnanciesøbb som former oss som mennesker livet ut. De åpner for førstehåndserfaring av et sosialt fellesskap, samspill og språk lenge før de første ordene manifesterer seg. Verdier forankres, identitet grunnfestes». Bedre kan det ikke sies. Grunntonen klinger fra Luther til godnattsangene.

Intervjuet med Jon-Roar Bjørkvold en slapsete januardag med hálkeføre og sludd ble avsluttet med sang, selvsagt. «Og eg veit meg eit land, langt der oppe mot nord» ble avsungen til glitrende klaverakkompagnement av Bjørkvold. Ute var det fortsatt slaps og tidlig ettermiddagsmørke, men inne i meg var det tindrende sol og vår!

KRAFTTAK FOR SANG

BAKGRUNN

Historisk sett har sangen hatt en sentral plass i det norske samfunnet. Sangen har vært en viktig del av barnehage- og skolehverdagen og det har vært sterke allsangtradisjoner knyttet til møter, kirken, festlig lag etc. Innenfor det frivillige kulturlivet har visegrupper og kor stått sterkt. Selv om det fortsatt synges mye i Norge, ikke minst i kor, så er det en allmenn oppfattelse at det synges mindre i barnehager og skoler enn tidligere. Allsangen har heller ikke samme utbredelse som tidligere. Samtidig viser forskning at sangen kan ha en rekke positive effekter rettet mot blant annet demente og de med psykiske helseutfordringer samt som læringsverktøy i barnehager og skoler.

OPPRETTelsen AV KRAFTTAK FOR SANG

For å snu den negative trenden som særlig rammer barn og unge, og for at samfunnet i større grad skal kunne nyttiggjøre seg sangens positive effekter, ble samhandlingsplattformen Krafttak for sang (KFS) opprettet i 2010. 16 frivillige organisasjoner og noen institusjoner, som Den Norske Opera & Ballett, fikk status som partnere. Målet var å dra nytte av de gode kreftene innenfor sangfeltet og sammen jobbe for å gi allmennsangen et løft. I 2014 fikk Krafttak for sang støtte fra Kulturdepartementet for å bygge opp under innsatsen for sangkultur og sangglede landet rundt samt gjøre en særlig innsats rettet mot skoler og eldreinstitusjoner.

I 2020 teller Krafttak for sang 24 partnere, og har programmene *Syngende barnehage*, *Syngende skole*, *Syngende kommuner* og *Sang i eldreomsorgen* som hovedsatsinger. Programmene har i dag over 60 000 brukere og har som mål å sikre god og regelmessig sang i hverdagen. Krafttak for sang samarbeider også med Universitet Nord om «Syng deg friskere» - et korprosjekt for de med psykiske helseutfordringer, OsloMet om å utvikle verdens første Syngende universitet og Norges musikkhøgskole om «Homeside» som er et forskningsprosjekt finansiert av EU for å undersøke effekten av sang rettet mot hjemmeboende demente og deres pårørende. I tillegg er det samarbeidsprosjekter med bl.a. Dissimilis gjennom «Sang og musikk for alle», «Tegnsang» med Ung i kor og «Syng sammen – et sangtilbud for bosatte flyktninger og asylsøkere» med Norsk viseforum. Krafttak for sang arrangerer også en årlig konferanse, er medarrangør for Skolenes sangdag og driver formidlingsarbeid om sangens effekter og bruksområder igjennom blant annet sosiale medier.

Jarle Flemvåg

har vært leder for Krafttak for sang siden 2015. Han har bakgrunn som sanger og dirigent i tillegg til ledererfaring blant annet fra Kirsten Flagstad-festivalen.

Foto: Krafttak for sang

HVA FORSKNING SIER OM SANGENS EFFEKTER

Det er utført en rekke forskningsprosjekter rettet mot hva sang kan bety for enkeltpersoner og grupper. Blant funnene er at sang kan styrke gruppetilhørighet, redusere stress og gi økt energi. Dette er effekter mange kjenner på under og etter en korøvelse. Sang kan også bidra til glede og oppstemthet, noe som settes i sammenheng med at når vi synger øker produksjonen av serotonin, et hormon som blir kalt «lykkehormonet». På det kognitive området kan sangen gi mestringsopplevelser, økt selvtillit og stimulere kognitive kapasiteter som oppmerksomhet, konsentrasjon, hukommelse og læringsevne. Sang har vist seg som et effektivt verktøy for språkopplæring knyttet mot flerkulturelle, mens demente kan ha stor terapeutisk gevinst av regelmessig sang. Sangen bidrar for mange til mening i tilværelsen og skaper et fellesskap, for eksempel gjennom korsang, som styrker sosiale relasjoner og nettverk og dermed forebygger ensomhet. Til slutt må det nevnes at sangen er en kilde til kulturelle og kunstneriske opplevelser.

KRAFTTAK FOR SANG SINE AKTIVITETER

For Krafttak for sang er det viktig at sang tidlig blir en del av barnas liv. Hensikten er gi barna en opplevelse av at deres stemme er god nok til å delta i sangaktiviteter, å tidlig komme i gang med å bygge opp barnas sangrepertoar og la de få kjenne på gleden gjennom det å uttrykke seg gjennom sang. For de som jobber i de Syngende barnehagene og skolene som deltar i programmene blir også sangen gode verktøy til lek og læring og til å skape gode psykososiale miljøer. I de syngende kommunene er målet at alle beboerne skal ha tilgang til meningsfylte sangaktiviteter, og kommunene oppnevner egne sangutvalg på tvers av ulike yrkesgrupper og sektorer som skal utvikle tilbudene. Blant de populære tiltakene er allsang under større arrangementer.

Molde har for eksempel samlet trappen utenfor kulturhuset fullt av sangglade moldensere under Bjørnsonfestivalen mens Østre og Vestre Toten har arrangert Vazelina-allsang på kommunegrensen. Sangaktiviteter som samler generasjoner er også populære, og Sauherad kommune samler årlig barnehagen, grunnskolen og aldershjemmet til «Allsang rundt tuntreet». I Sauherad arrangerer også en sanghalvtime på Sagavoll folkehøgskole og sang brukes i norskopplæringen for fremmedkulturelle.

Et prosjekt som har blitt vist stor interesse er «Syng deg friske». Her har Krafttak for sang gått inn som samarbeidspartner med Nord universitet som har utviklet et korkonsept for de som har psykiske helseutfordringer. Det har blitt lagt ekstra stor vekt på å skape trygge, forutsigbare rammer for øvelsene og skape et inkluderende miljø. De sangerne som har vært med i pilotprosjektet har uttrykt stor entusiasme for å få delta i koret, de har opplevd økt mestringssevne og har hatt stor glede av å kunne uttrykke seg igjennom musikk og tekster. Sangerne har også fått bygd opp sosiale nettverk som er av stor betydning for å bekjempe ensomheten som har vært utfordrende for flere av deltakerne. Koret har også blitt en frisone for de utfordringene som preger hverdagen til deltakerne. Det er til nå startet opp syv «Syng deg friskere»-kor rundt om i Norge.

5. november 2020 arrangerer Krafttak for sang konferanse på Sentralen i Oslo. Der vil ledende forskere nasjonalt og internasjonalt presentere aktuell forskning i tillegg til at det blir mye allsang for deltakerne.

Av Jarle Flemvåg

For mer info, se www.krafttakforsang.no

Folkehøgskoleforbundet samarbeider med *Krafttak for sang*.

Mer enn ord

Henrik Brinch van Meenen har fotografert dette poetiske motivet.

Mellomrommene er undervurdert, det meste er jo ingenting. Musikken og poesien blir til i pausene, først må det være helt stille før det kan være noe annet. For det er tiden før man sier noe som er interessant. Gir du meg litt av tiden din- er jeg din.

Peder Pedersen, Lofoten folkehøgskole

Peter Lausten

Peter, eller Dansken som han gjerne kaller seg, er linjeleder på Musikklinjen. Peter har utdannelse i musikk og musikkterapi fra Danmark, England og Norge. Han har solide ferdigheter på elbass, i band og generell musikkundervisning. Peter er svært begeistret for longboarding.

FANA FOLEKHØGSKOLE:

MUSIKKLINJEN

Mitt navn er Peter Lausten, og jeg er leder av Musikklinjen på Fana folkehøgskule i Bergen. Linjen er for dem som vil leke seg innom rytmisk musikk, med fokus på samspill, musikalitet og gehør. Musikklinjen på Fana har en bred musikkprofil og innholdet skapes i samspill med elevene. Dette gjør at linjen endrer karakter fra år til år, noe som jeg tror er berikende både for elevene og meg som lærer.

Slik jeg ser det, ligger styrken til Musikklinjen i medbestemmelsen og friheten elevene har til å skape innholdet sammen med hverandre og lærerne. Hvert år er unikt og vi går ofte inn i et spennende, krevende og symbiotisk forhold. Medbestemmelse er definitivt ett av nøkkelordene. Elevene får mange sjanser til å «våge seg utpå» og stå i rampelyset (uten å bli vurdert), noe de kanskje ikke har prøvd tidligere. Vi er en sammensveiset gjeng som jobber sammen så godt som hele tiden. Her finner du både introverte og ekstroverte i fri utfoldelse. Linjen er godt likt på skolen, og elevenes sosiale innsats er, i likhet med koffeininntaket, svært høyt.

HVEM HAR PLANEN?

Jeg har jobbet med musikkundervisning i 15 år, derfor synes jeg det har blitt lettere å senke skuldrene og se hva elevene kommer med av innspill. Jeg har selvsagt noen faste elementer som jeg alltid skal gjennom, som samspills-teknikk, låtskriving, praktisk musikkteori, konserter og den slags, men jeg har også stor tro på tilpasning og utvikling av elevenes ideer. Med litt hjelp og veiledning kan vi, med utgangspunkt i elevenes ideer, oppnå noe produktivt og realistisk.

Jeg er stor tilhenger av innspill/medbestemmelse fra elevene, og går ikke av veien for å sitte en stund i stillhet inntil det kommer noe interessant på banen. Ofte er det slik at de overrasker meg, og at vi sammen får til noe som jeg kanskje aldri hadde kommet på selv! Ofte ender jeg opp som ordstyrer/notat-taker, da lager jeg digitale tankekart i sanntid via prosjektoren for å visualisere prosjektet, mens elevene planlegger i vei. Jeg liker godt denne levende vekselvirkningen og det danske uttrykket «at mødes i øjenhøjde», som kan oversettes litt fattig til noe i retningen av «å møte folk på samme nivå».

LIVSVERDIER

Fana sine verdier står sentralt i både mitt virke på skolen og mitt daglige liv. Spesielt det at Fana etterstreber å være *skolen for alle*, uansett bakgrunn. Folkets skole, rett og slett.

Hvert skoleår blir en bekreftelse på at vi kan leve og lære sammen, uansett om forutsetningene vi starter ut med er nokså forskjellige. Jeg jobber mye for at det skal være høyt under taket, at det skal være naturlig å gå gjennom hele følelsesregisteret i løpet av skoleåret og at den enkelte eleven skal føle seg som en del av noe større som gir mening.

Tillit og ærlighet er noe jeg legger stor vekt på i hverdagen, jeg bruker ofte *Hjertesproget* til vår alles Jens Rosendal som ordlegger det så poetisk og fint: «Det er i Hjertesproget, man kan si en setning som *Jeg elsker dig*, uden at det bliver pinligt». Dette snakker jeg en god del med elevene om, det å kunne si tingene varmt og rett frem. Hjertebud.

Nå skal det jo til slutt sies at jeg er av dansk avstamning, har gått på både dansk og norsk folkehøgskole (Den Rytmske Højskole / Trøndertun folkehøgskole) og har familiemedlemmer i Danmark som har jobbet et helt liv i folkehøgskolen. Jeg har alltid drømt om å bli folkehøgskolelærer og har blitt farget av både onkelen og tanten min fra Ungdomshøjskolen ved Ribe i Sønder-Jylland og de to folkehøgskolene jeg selv har gått på. Følelsen av å ha fått noe uendelig verdifullt og den utrettelige trang til å gi dette videre, kommer nok derfra. Jeg har aldri vært redd for å proklamere at mitt virke på Fana folkehøgskole er drømmen min, jeg kaller det for drømmejobben, men det blir blott et fattig ord.

Av Peter Lausten, lærer musikk

JOBBER HARDT FOR Å GJØRE SANGEN VIKTIG

*På Elverum folkehøgskole er de fast bestemt på at det skal synges.
Vi møtte rektor Per Egil Andersen og lærer og multikunstner Per Kjelland.*

- Det handler ikke først og fremst om å treffe tonene, sang er rett og slett frigjørende, utbryter Per. De synger mye å Elverum og sangboka er flittig i bruk. Det er alltid sang på morgensamlingen, de har felles allsang på timeplanen – og «storkor». De legger vekt på å lage stemning og trykk. Alle lærerne møter på morgensamlingen, da er det også lettere å få sangens løft. Og som på andre folkehøgskoler feires fødselsdager med sang – og det blir mange av dem på den store skolen. Sang er rett og slett viktig på skolen, og det merkes på samholdet når de møter elevene fra fjorårets kull til treff.

Per Egil understreker at de jobber hardt for å gjøre sangen viktig. – Alle her mener at sangen er viktig. Hvis vi som skole sier at sangen er helt sentral, så blir den det. Sang er som å le, det gir endorfiner, smiler en engasjert rektor.

Det er mange som trakterer instrumenter ved folkehøgskolen, men det er Per Kjelland og Arild Sveum som er de store «sangholderne». Arild komper og Per står på..., som rektor sier.

Sangen er med helt fra starten av skoleåret, lista legges der. På første tur til Glitterheim synges det masse, allsang er med fra første dag for elevene på skolen nederst i Østerdalen.

Sang er viktig ved Elverum folkehøgskole.
F.v. Per Kjelland og Per Egil Andersen. Foto: Øyvind Krabberød

SKOLEKOR SOM LEVERER:

FOR FULL FILMMUSIKK

Jeg er på vei til korkonsert på Romerike folkehøgskole. Skjærer gjennom innlandsbygder som er snøbare, i januar. Årets skolekorkonsert med sine 105 deltakere er årets høydepunkt. I år er det filmmusikk som er temaet.

For full filmmusikk spilles i «låven» - det er søndag og den tredje og siste av tre konserter - fredag, lørdag og søndag. Det er fullstappa med 160 i salen.

Vi får 22 klipp fra filmhistorien - fra *Moon river* til *Up where we belong* og *Gabriellas sang*. Konferansierene Live og Teodor spiller på mange strenger og loser oss sikkert gjennom forestillingen.

I programmet presenteres skolekoret:

«Skolekoret er skolens hjerte og stolthet. Alle elevene synger sammen med sine særegne stemmer til harmonisk samklang. Alle må bidra til helheten, og ingen kan begynne å synge noe helt annet enn de andre. Det er mye øving, venting og hardt arbeid som skal til. Da blir man desto mer stolt av resultatet. Korsang er bra for helsa og gir glede, mestring og tilhørighet. Korsang forener.»

Dette er skolekor med stor S og det hele drives fram av dirigentene og pianistene, skolens egne, Dag Raael Braathen og Eirik Bøhn Berntsen. Fantastisk spør du meg, sømløs ledelse på svært høgt nivå!

Dette er mer enn korsang! Det er teater, blåserekker, solister, humor, andakt og innlevelse. Når skolens «Adele», Rebecca, synger solo og har koret med seg i 'This is me', har mange i salen åpne tårekanaler. Jentene synger 'Over the rainbow' og gutta gir oss Røversangen. Når hele koret med fullt trøkk synger 'Duel of the fates', blåses veggene ut.

Dette får de til med koret som vanligvis har korøving én gang i uka, men i vårsemesteret er det ekstraøvinger i forbindelse med denne årlige korkonserten – en av årets store begivenheter ved skolen hvor det produseres rikelig med oppsetninger.

Gjennom konserten og i produksjonen er hele «Romerikefolket» i aksjon. Lista er lang med musikere, inspisenter, lys, lydteknikk, kostymer, plakater, coaching....

Jeg takker for en opplevelse til å leve lenge på!

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

NOTERT

AFRIKA BETALER HØY PRIS

På UNnews.org kan man lese: «Klimaendringene truer med å utsette de siste 50 årene med utvikling, global helse og fattigdomsbekjempelse [...] risiko for en ny epoke med 'klimaaparteid' der de rike kjøper seg vei fra stigende varme og sult».

.... «Selv om Afrika anslås å produsere bare fire prosent av de globale karbonutslippene – sammenlignet med 80 prosent fra de mest industrialiserte landene (G20), er det kontinentet som betaler den høyeste prisen. For oss er ikke klimaendringen fremtidig risiko, det er allerede en realitet, som viser seg gjennom ødelagte familier, land og levebrød, og håpløse barn og unge som ikke har annet valg enn å søke en fremtid ved å migrere,» skriver Landry Ninteretse, klimajournalsit fra Burundi til The Guardian.

Marta Tveit i Klassekampen

LÆRERUTDANNING

Både Creo og Krafttak for sang mener nøkkelen nå ligger i lærernes utdanning. Creo-lederen etterlyser kompetansekrav på alle klassetrinn.

– Selv mange musikk lærere har ikke et eneste studiepoeng musikk, sier han, og mener de praktisk-estetiske fagene også må tilbake i lærerutdanningen.

– Før 2004 var det obligatorisk for alle lærerstudenter å ha minst ett emne i slike fag. De praktisk-estetiske metodene er dessuten viktige. Det handler om hvordan vi bruker sang og musikk i alle fag. Men skal elevene lære å synge, fordrer det at læreren kan bruke faget.

Vårt Land

SONGBOKA VÅR

ET HISTORISK TILBAKERBLIKK

AV JOHNY FOSSE, JÆREN FOLKEHØGSKOLE

Songtradisjonen i folkehøgskulen har halde seg levande så lenge skuleslaget har eksistert.

Alt i 1864 under opninga av Sagatun Folkehøgskule blei det trykt opp program som inneheldt songar som har følgd boka fram til i dag. («Hvad solskinn er for det sorte muld», «Deilig er jorden») Men det var fyrst i 1898 at folkehøgskulemannen Olaus Alvestad gav ut den fyrste songboka, «Norsk Songbok for ungdomsskular og ungdomslag» og som skulle fylgja skuleslaget vårt gjennom 29(!) utgåver. Utgåva frå 2012 er den førebels siste.

Det hadde òg tidlegare kome ut bøker som blei brukte i folkehøgskulen. Inspirert av grundtvigianismen blei det laga ei rekke songbøker for bruk i skulen, folkehøgskulen og foreiningar. Den mest sentrale var nok «En liden visebog,» utgitt av Elling Holst og Karl Seip (1850 – 1909) i 1872. Seip kom frå ein familie med sterk sympati for Grundtvig og gjekk sjølv på Vonheim folkehøgskule i 1873-74. I 1884 oppretta han ein folkehøgskule i Åfjord som gjekk fram til 1888.

DEI ELDSTE UTGÅVENE

Boka til Alvestad blei svært populær. Ho hadde 528 songar, og fyrste opplaget blei fort utseld. Alt i 1902 kom det to nye utgåver, og då den 6. utgåva kom i 1911 var ho nådd 65.000 eksemplar. Til saman kom det ut ti utgåver fram til 1927 (1898, 1902, (to utgåver), 1905, 1906, 1911, 1917, 1921, 1923, 1926), og boka enda på heile 137.000 eksemplar. I føreorda står det: *I denne utgaava er det kome med nokre nye songar sist i boki, elles er det ikkje gjort noko nemnande brigde. Til lette for dei som brukar eldre utgaavor, er dei gamle nummeri sette til yver kvar song.* Saman med dette var diktet «Lerka» frå «Haugtussa» sett inn. Alle bøkene var notert med gotisk skrift. Då 2. utgåva kom i 1902 blei det reklamert bak i boka gjennom operasongaren og komponisten Thorvald Lammers: *Jeg synes, at Deres «Sangbok» er udmærket. Til brug ved folkehøiskoler og i ungdomslag er den jo særlig skikket, netop en sangbok til at faa sangen paa glid..*

Fyrst i boka stod «Gud signe vårt dyre fedreland.» Det var ein tradisjon som heldt seg i alle seinare utgåver fram til 1982. Songane var inndelte i tematiske bolkar. Seinare valde ein å la songane av same dikteren stå samla, og sette diktarane etter kvarandre i alfabetisk orden.

DEN FYRSTE TONESAMLINGA

Fyrste tonesamling til boka kom i 1905. Det var Alvestad sjølv som samla og gav ut denne. Han laga til og med nokre tonar til songane og skriv mellom anna: «*At eg har slengt med nokre tonar av eige brygg, der eg ingen andre hev havt aa taka til, vonar eg vert tilgjeve.*» Arbeidet gjorde han ferdig i 1903, ein stor del frå sjukeleiet. Alvestad døydde av tuberkulose same året. Tonesamlinga inneheldt 352 melodiar, så mange av songane hadde den same tonen. Det var truleg slik at songar som i utgangspunktet ikkje hadde eigen tone fekk ein kjend melodi, alt etter kva versetot teksten hadde. Ein del av dei gamle songane me kjenner i dag blir nå sunge på nye melodiar. Nye tonesamlingar kom i 1913 og

Det skulle altså gå nærare 30 år frå det fyrste spede ungdomsopprøret med filmen «Vend dem ikke ryggen» og låta «Rock around the Clock» (1955) til folkehøgskulen fekk ei songbok som inneheldt engelskspråklege songar med røter i den nye ungdomskulturen.

1922. Det har ikkje lukkast å finna fram til ansvarlege for dei ulike revisjonane fram til 1927, hverken når det gjeld songbøkene og tonesamlingane.

Fram til 1923 var det Alb. Cammermeyer Forlag som gav ut boka. I 1926 overtok Cappelen Forlag og samarbeidet med Cappelen har sidan halde fram.

I 1927 starta samarbeidet mellom Cappelen og Noregs Høgskulelærarlag. Det var Bernt Theodor Anker (målmann, prest og forfatter), Martin Birkeland, Fana fhsk. og Ingvald Forfang, Torshus fhsk. som stod for den 1. utgåva under dette samarbeidet.

INGVALD FORFANG OG NYE REVISJONAR

Då laget kom med dei neste utgåvene i 1931, 1936, 1941, 1946 og 1948 var det Forfang åleine som stod for revisjonen. Han gav òg ut ei ny tonesamling i 1931. Under krigsåra 1940-1945 arrangerte han ein stor del av melodiane for kor og klaver. Dette fekk Noregs Høgskulelærarlag til fritt bruk og blei opptakten til Norsk Tonesamling som kom ut i 1965. Forfang har blitt kalla «far» til Høgskulebladet» (medlemsbladet vårt), men det er nok ingen som har lagt ned eit større arbeid for songboka enn han.

I 1953 blei den 7. utgåva revidert. Nemnda bestod av Bjarne Berre, Arne Frisvoll og Sturla Brørs. Sturla Brørs, Nordmøre fhsk. var åleine om dei to neste i 1958 og 1961.

I 1962 kom ei ny nemnd, Olav Bakka, Leiv Bjåstad og Olav Berkåk. Dei hadde ansvar for den 10. utgåva (1964). Olav Berkåk, Arbeiderbevegelsens fhsk. reviderte åleine den 11. (1967) og 12. utgåva (1970), medan ei ny nemnd med Arve Lillevold, Sigmund Jarle Stai og Jon Fanavoll stod for den 13. og siste utgåva med tittelen «Norsk Songbok.» (1976). Same året kom ei ny tonesamling. Samlinga var på 46 sider og inneheldt tonar til nye songar som var kome til i dei tre siste utgåvene.

Felles for songboka fram til nå var at ho var utan noter og besifring. Sjølv tok eg til som folkehøgskulelærar i 1980 og kjende meg nokså hjelpelaus. For det fyrste tykte eg at det var ei gammaldags bok. Storparten av songane var ukjende. For det andre var melodiane viste til tonesamlingar utan besifring. Slik blei boka lite tilgjengeleg for ein ung og fersk musikk lærar.

EI MEIR MODERNE OG TILGJENGELIG SANGBOK

Utgåva som kom i 1982 med Per Olav Halvorsen, Fjordane fhsk., Ola Røkkum, Toneheim fhsk. og Sander Sletten, Hallingdal fhsk. var nærast revolusjonerande i forhold til tidlegare utgåver. Boka fekk ny tittel, «Songbok for folkehøgskulen.» Av dei 650 songane frå 1976-utgåva tok nemnda ut 400 og sett inn kring 200 nye, mange av dei viser, og med engelsk tekst (!) Det skulle altså gå nærare 30 år frå det fyrste spede ungdomsopprøret med filmen «Vend dem ikke ryggen» og låta «Rock around the Clock» (1955) til folkehøgskulen fekk ei songbok som inneheldt engelskspråklege songar med røter i den nye ungdomskulturen. (eks. «Blowin in the Wind»). Boka fekk noter med besifring til dei fleste songane. Nemnda tok òg omsyn til toneleiet slik at ikkje songane gjekk for høgt. Ho blei revidert i 1989 (med nytt opplag i 1991) av Røkkum og fekk om lag 100 nye songar.

NORSK SANGBOK

I 1998 kom det ei heilt ny og moderne bok som hadde minst like omfattande revidering som i 1982.

Boka fekk ei heilt ny form og med eit meir femnande repertoar enn nokon gong før. Ved å endra tittel til «Norsk Sangbok» ønska styret i NF (Folkehøgskoleforbundet) å gje eit signal om at boka fortener eit vidare nedslagsfelt enn berre folkehøgskulen, samtidig som linja tilbake til Alvestad blir markert. Nemnda bestod av Åsmund Mjelva, Hilde Njøs, John Neufeld og Reidar Skagestad. Boka blei ein suksess, og blei etter fleire opplag utseld på forlaget.

I 2005 kom ei ny blå bok i same format. Om lag ein fjerdedel av boka blei bytta ut med nye songar. Det blei teke inn nyare norske songar og populære songar frå ungdomskulturen. I tillegg kom det inn arbeidarsongar, barnesongar og jazzstandardlåtar. Fleire av songane fekk korarrangement, og det blei gjort tekniske og harmoniske endringar på mange av dei gamle songane. Nytt var ei samling med kanons som står sist i boka. Det viste seg etterkvart at boka òg blei kjøpt inn og brukt av musikklinjene ved dei vidaregåande skulane. Jan-Egil Berg, Johny Fosse, Birte Mittet og Åsmund Mjelva stod for revisjonen.

Den nåverande, siste utgåva av Norsk Songbok kom ut i 2012. Revisjonen blei utført av Johny Fosse, Heidi Granerud, Christian Killengren og Åsmund Mjelva. Litt over 100 songar frå den førre blei erstatta av like mange nye. Blant justeringane som blei gjort kan det nemnast at det blei opna opp for eit litt større rom for det fleirstemde. Stoffet blei uansett utforma slik at det i hovudsak skulle kunna fungera i ein allsong-samanheng.

VEGEN VIDARE

Songboka har i skrivande stund passert «7-års syklusen» og Folkehøgskoleforbundet meiner det er tid for ei fornying av songboka igjen. Nye songar har kome til, mens andre ikkje er så aktuelle lenger. Ein ekstra dimensjon i vår tid er den teknologiske (digitale) utviklinga med moglegheita for eventuelt supplementande app-løysingar. Våren 2019 bad styret skulane gjennom eit spørreskjema om råd, bl.a. når det gjeld form og format til ny bok. Det kom inn svar frå om lag ein tredjedel (15) av skulane. Dei fleste av desse brukte boka dagleg, men det var elles svært sprikande svar som gav styret lite handfast å gripa fatt i når det gjeld vidare arbeid.

Framleis er me det mest syngjande skuleslaget og står i ein tradisjon det er svært viktig å halda fast ved. Lat oss håpa at me snart kan ta eit nytt songboksteg og seia som det stod i ei lysing for Norsk Songbok i Namdalen blad i 1901; «Denne sangbog vil faa fremtiden for sig.»

SANGENS

Sangen gleder. Sangen opprører. Sangen berører. Sangen åpner. Sangens formende og identitetsskapende krefter kan ordlegges på mange måter. Uavhengig av ståsted, om man er profesjonell eller amatør, om man er god eller ikke fullt så god: sangen har de fleste med seg gjennom hele livet. «Sangstrengen» klinger i oss, enten vi slår den an selv eller lar andre spille på den.

Den responderer og fargelegger vårt indre opplevelseshom. Den har tiltrekningskraft. Når den i gitte situasjoner åpenbarer seg, kan lengselen etter å komme tilbake til gyldne øyeblikk forsterkes. Sangen kan bli som et pustehull i livet. Nynningen og sangen vi hadde som barn var blant grunnvilkårene for egen kobling til oss selv den gangen. Dette tror jeg forfølger oss gjennom livet.

SANGEN GRIPER TAK I OSS

Gjennom mitt arbeid som sanglærer og kordirigent i mer enn 40 år har jeg fått gleden av å se hvordan sangen griper tak i oss, hvordan den kan forvandle oss, med hvilken styrke den nærmest kan fylle livet med mening. Hvordan dette meningsinnholdet arter seg, oppleves sannsynligvis ulikt fra menneske til menneske. Men det kan stimuleres gjennom øvelse i lag med andre. Meningen kan også forsvinne om andre skulle finne på å snakke sangen din ned. Da kan døren til dette rommet bli slått igjen en gang for alle. Plutselig faller det en kommentar, mer eller mindre bevisst, om hvordan det låter med din stemme på laget. Da kan hierarkiet med ett bli synliggjort. Plassen der du selv «egentlig» hører hjemme, kan av andre gis et gruoppvekkende sannhetsstempel.

Som kordirigent og sanglærer er muligheten for å sette folk på plass, selvsagt alltid til stede så lenge en holder på med sangfaglige disipliner. Et skuldertrekk og en syrlig kommentar er alt som skal til. Overfor en annen profesjonell sanger kan slikt skape evig splid og uforsonlighet. Skulle sangeren imidlertid være en amatør og ikke så kyndig, kan kommentaren virke drepende på vedkommende. Jeg har møtt en god del mennesker som har båret med seg slike historier. De har ikke så sjelden historiene sine fra egne skoleår, ofte med utgangspunkt i en lærer som ikke har vært

aktsom og varsom nok overfor sin elev. Og lærere kan selvsagt både i pressede og ubevoktede øyeblikk komme i skade for å glemme «vær-varsom-plakaten» vi til enhver tid bærer med oss.

SYRLIGE KOMMENTARER

Bitterhet og sårhet følger ofte slike historier. Trass også. Mange tenker at «den kommentaren der skal jeg jammen gjøre til skamme». Men da må man klare å mobilisere motkrefter som evner å hviske ut de vonde kreftene som en gang fikk taket på deg. Syrlige kommentarer kan som kjent sitte lenge. De kan endre livsløp. Det å ikke få synge gjennom livet, kan karakteriseres som en slags form for utestengelse. Og det er i utgangspunktet andre som forårsaker den. Om kommentarene får rotfeste seg, vil man selv kunne skape grobunn for å gjøre seg selv til sin verste fiende. Selvforakten og mangel på selvtillit kan bygge seg opp. Det forenkler ikke akkurat situasjonen. Selvforakt er en lei motspiller. Den bryter ned. Og den avstenger. Og avstengte sangmuligheter skaper sorg. Det har jeg selv sett. Om dette vil jeg gjerne fortelle en historie, hentet fra et møte med en person jeg møtte gjennom et halvt års tid for en del år siden.

Min virksomhet har, som tidligere nevnt, hovedsakelig knyttet seg til det å lede andre ut i sang. Da vil man, etter mange års tjeneste, nødvendigvis ha møtt på mange mennesker av ulikt slag. Men det de har hatt til felles er at de fleste har ønsket seg en musikalsk rettleiding som kunne få dem «på sporet av seg selv» og egen sangstemme. Det å karakterisere andres stemmer er derfor en krevende og ansvarsfull oppgave. Man skal samtidig som man uttrykker noe konstruktivt trefende og ærlig om stemmen også kunne anspreke vedkommende til å finne frem til

Christian Killengreen

Lærer vokal – Follo folkehøgskole

Christian har musikk i hodet hele tiden(!) – nye prosjekter, komposisjoner, arrangementer og vokalevenes sanger. Samtidig har han plass til betydelige mengder historie, politikk og internasjonal samvitighet. Vekker du han ut av alle tankene vil du få et smil, en latter og et enormt engasjement.

Folkehøgskole.no

et verktøy som utvikler stemmen videre. Da spør det selvsagt også på hva slags sanglig mottaksapparat vedkommende sanger er utstyrt med. Enkelte responderer umiddelbart på instruksjon og utvikler seg gradvis jevnt og trutt. Mange må jobbe hardt. Noen har ikke mottaksmuligheter i det hele tatt. En dør ble kanskje slått igjen en gang. Så har det gått mange år. Døren har ikke vært mulig å rikke på. Sangrommet virker lukket og låst. Det eneste som kanskje står tilbake er et ørlite håp om at det en gang må være mulig å åpne døren igjen. En føler seg utestengt. Det er som et opplevelseshom er borte. Kan det rett og slett være avstengt for alltid?

ET TRAUME

Disse tankene ble jeg forelagt av en velvoksen mann for en del år siden. Han kom til meg og fortalte at han i livet sitt flere ganger hadde blitt konfrontert med uttalelser om at stemmen hans ikke egnet seg for sang, i hvert fall ikke sammen med andre. Sannheten om hans egen manglende evne til å synge, vokste seg etter hvert så stor og uovervinnelig at den med tiden hadde utviklet seg til et slags traume for ham. Han som var så glad i musikk var nærmest blitt «nektet adgang» til sin egen sangstemme. Nå som han var kommet opp i femtiårs-alderen tok han mot til seg for å gjøre et siste forsøk på å bryte opp døren slik at han kunne få synge igjen. Tilfeldigvis skulle jeg bli den han møtte på sin vei i denne utfordrende situasjonen han da befant seg. Det sto tidlig klart for meg at døren ville bli tung å få opp. Men jeg var villig til å prøve. Selv om det slett ikke var risikofritt i den situasjonen han var kommet i.

Vi møttes mange ganger gjennom halvåret. Sperrer hadde oppstått. Kontakten mellom øre og stemme lå nærmest nede. Tonehøydeforståelsen hadde krakelert. Selv om nevrofysiologi ligger langt utenfor mitt fagområde, virket det som om en del av hjernens naturlige koblinger var satt ut av spill. Vi måtte starte på nytt; koble hver tonehøyde til forståelsen om hvor denne kunne befinne seg. Sten på sten, tone for tone. Så begynte isen sakte å sprekke opp. Toner ble til fraser, fraser til melodier. Døren hadde begynt å røre på seg. Tonelyset strømmet gradvis inn, båret oppe av egen stemme. Uvirkelige øyeblikk oppsto. Tonehøydeforståelsen begynte å komme tilbake. Han var i ferd med å finne tilbake til sin egen musikalitet, til sine egne sangstrenger. Lykken over å finne tilbake til disse avstengte områdene var ikke til å ta feil av. Tårene rant i strie strømmer. Han hadde funnet tilbake til noe betydningsfullt i seg selv som han åpenbart hadde lengtet lenge etter. Det hele endte med at han tok mot til seg og meldte seg inn i et kor. Et etterlengtet livsrom var gjenerobret.

Sangen åpner, var påstanden i starten. Men sangen kan også lukke og traumatisere hvis den misbrukes som middel til å sette andre mennesker på plass. Da kan sangen skape sår. Slike sår bærer noen med seg. Omgang med sang forutsetter ansvarlighet og respekt. Først og fremst da får sanggleden vekstmuligheter.

Christian Killengreen,

V
M
G
E
S
L
A
G

KOK KENS

Vefsn folkehøgskole:

ØNSKER SÅ MYE LOKAL MAT SOM MULIG

Kim Rune Thoresen (43) kom til folkehøgskolen i Mosjøen i 2007, da fra eksklusive og historiske *Fru Haugens hotell* i Sjøgata i samme by. På Vefsn folkehøgskole er han ansvarlig for innkjøp og meny og trives stadig godt med det sosiale folkehøgskolelivet.

Kim Rune liker elevkontakten og har valgfag matlagning. De har også just avsluttet en prosjektuke hvor kjøkkenet har vært involvert. Der hadde de tolv elever med ved grytene for å lage tradisjonsmat – da ble det gomme, flatbrød, sveler, seibiff og klubb/komle.....

Onsdager har de fast vegetardag ved skolen, det kan blant annet være linseburgere, salater og omelett. Det er 15 av elevene som er vegetarianere – og de er fleksible hvis flere vil prøve. Fisk serveres to ganger i uka. For å redusere kjøttmengden legges det vekt på å servere rikelig med garnityr og grønnsaker. Vi snakker med elevene om å utfordre seg selv med spennende og nye smaker.

De prøver å lage det meste fra bunnen av, men reduksjon i bemanningen gjør at de «jukser litt», ferdig panert fisk er blant det de serverer av halvfabrikata. Det leg-

ges stadig ned en innsats for å redusere matsvinnet, rester kan bli med videre til arme riddere og ostesmørbrød. Morsomt er det også at alt kaffeegrut samles opp og brukes til gjødsel. Det utgjør hele ett tonn grut i året.

På Vefsn folkehøgskole veier de matsvinnet på ukedagene, det har blitt en fin konkurranse som elevene engasjerer seg i – for å få det lavest mulig.

De forsøker å skaffe så mye lokal mat som mulig. Det er fersk fisk fra Vega og grønnsaker fra Dønna.

Den blide kokken forteller at han har jobbet mange bra steder og lært mye av flinke folk. Men han ble etter hvert lei av kvelds- og nattjobbingen i hotell- og restaurantbransjen. Å jobbe i folkehøgskolen lar seg bedre kombinere med et familieliv, forteller han fornøyd.

Thoresen er glad i å gå på jakt, og rype og hjort setter han gjerne på menyen. Ellers er han veldig glad i fisk, og lærer gjerne fra kokkeidoler som Hellstrøm og Bent Stiansen. Folk som bruker gode råvarer og tydelige smaker.

Øyvind Krabberød

OPP- SKRIFT

STEKT SEI MED GRØNNSAKGULASJ OG AIOLI (CA 10 STK)

Fileter seien og skjær bort alle bein. Skrap skinnet. Fisken deles i porsjoner og krydres med salt og pepper. Stek stykkene gyldne i varm panne, så skinnet blir sprøtt.

Grønnsakene skrelles og kuttes i terninger. Surres i olje med paprikapulver. Hell over tomatene og smak til med salt og pepper. Kan også brukes til andre typer fisk eller kylling.

SEI

4 LØK

8 PAPRIKA (GJERNE FLERE FARGER)

12 POTETER

2 HVITLØK

1 STOR BOKS FLÅDDE TOMATER

1 BOKS TOMATPURÉ

8 SS PAPRIKAPULVER

2 STK CHILLI

2 TS KARVE

SALT OG PEPPER

NOTERT

IDENTITETSBEVEGELSEN

Klassekampen er avlyst. Det er ikke lenger sånn at de høyreorienterte tar overklassens parti og de venstreorienterte tar arbeidernes side. Det er «globalister mot anti-globalister.»

Slik snakker Lorenzo Fiato, nasjonal leder for Generazione Identitaria, identitetsbevegelsens italienske avdeling.

Identitetsbevegelsen består av unge aktivister som er imot globaliseringen og det de kaller «den store utskiftningen» og «islamiseringen» av Europa. De vil bevare den «etnokulturelle identiteten» som de mener trues av innvandring på den ene siden og «kulturmarxisme» eller «liberalisme» på den andre.

Klassekampen

MILJØVERNER SIDEN TITTENTEI

Folkens, vi må snakke om miljøet. Jeg har blitt forsøkt innmeldt i både «Folkeaksjonen mot klimahysteriet» og «Folkeaksjonen mot folkeaksjonen mot klimahysteriet» og jeg skal si dere en ting: Jeg tror ikke det finnes reelle motstandere av miljøkampen. Det finnes bare som er redde og stressa og forsøker å løse vår tids største krise med å slutte med plastpose, og folk som er redde og stressa og forsøker å løse vår tids største krise med å si at førstnevnte er hysteriske.

Jeg har vært miljøverner siden Tittenrei sa det var hull i ozonlaget. Jeg nekter å gå med på at miljø ikke kan forene oss alle.

Du kan være så klimaskeptisk du vil: Det er vanskelig å nekte for at all plasten i Stillehavet ikke er menneskeskapt. Du kan være så teknologioptimistisk du bare vil: Det er fortsatt ikke greit at det dør ut arter hver dag.

Ida Jackson i Dagbladet

LOOK TO DENMARK – DER BLOMSTRER ALLSANGEN NÅ

SYNG, SPIS OG SNAKK

«Det Danmark, der synger sammen, hører sammen» er mottoet for et allsangskonsept drevet av de danske Højskolerne, folkehøgskolene. Allsang, eller fællessang, som de kaller det i Danmark, blomstrer nå. Til og med de politiske partiene snakker høyt om hvor viktig sangtradisjonen er, og hvor sentrale de Højskolerne er som formidlere av denne gode danske arven.

Av Tom Arne Møllerbråten

I 2017 startet Højskolerne med et nytt konsept, «Syng, spis og snakk», som er spredt ut over hele landet. Sentralt i dette arbeidet står musiker, komponist og prosjektleder Rasmus Skov Borring. Under Folkehøgskoleuka 2019 på Ringerike folkehøgskole presenterte Borring konseptet «Syng, spis og snakk» for norske folkehøgskoleansatte.

Både Sverige og Danmark har en rik allsangtradisjon som nok står langt sterkere enn i Norge. Skal vi være helt ærlige, så sliter vi litt med å få sving på allsangen vår, selv om gode unntak finnes. Det synges mindre og mindre både i norske skoler og foreninger. Vi lager «Allsang på grensen» etter mal fra svenske «Allsang på Skansen», men det blir ikke helt det samme. I Sverige ligger noe av folkesjela i dette programmet. I Danmark står kanskje allsangen enda sterkere enn i Sverige, med de danske Højskolerne som sentral drivkraft. Det handler om formidling av den rike og brede sangskatt og kulturarv Danmark besitter.

TRADISJON OG ARV.

- Hva vil det si å ha en kulturarv? spør Rasmus Skov Borring retorisk, før han

fortsetter. – Det er viktig å lære tradisjonen å kjenne. De innenfor vet hva det er, tradisjonen og kulturarven, men hvordan inviterer vi de som ikke vet, innenfor? Det er dette det handler om.

I Danmark har Højskolesangbogen en unik stilling som leverandør av sangtradisjonen. Den er en klar bestselger og er solgt i over tre millioner eksemplarer! Mange dansker har eller kjenner til sangboken, som første gang ble utgitt i 1894, men som stadig redigeres for å treffe nye tider. 18. utgave er den som brukes nå, men 19. utgave vil lanseres i løpet av 2020. Første utgave bestod primært av Grundtvig-sanger og folkeviser. De fleste av disse er fortsatt med i de nyeste utgavene, men hver utgivelse tar noe ut og legger noe til for at nyere komposisjoner også skal innlemmes i denne arven.

MÅ BRUKES.

- Hvis sangboken ikke brukes, finnes den ikke, sier en engasjert Borring, stopper opp og får deltakerne på kurset til å tenke gjennom hva han nettopp sa. – En kulturarv som ikke formidles videre, blir bare historie, ikke arv. Rasmus Skov Borring brenner for å nå nye målgrupper med denne arven.

- Alle sangene, utgjør en samlet fortelling, som er vår sangtradisjon. Her finnes salmer, kristne sanger, folkeviser, og ny-skrevne sanger som representerer mange ulike fellesskap. Det er viktig med en slik allsidighet i sangboken. Sangene kan tolkes ulikt av hvert enkelt individ, påpeker Borring, og gir eksempler på hvordan livene våre kan avspeiles i sangene og på den måten skape ulik mening for hver enkelt. Men akkurat dette må læres, og «Syng, spis og snakk» er et konsept for nettopp dette.

SYNG, SPIS OG SNAKK.

Højskolerne ønsker å nå alle aldre i hele landet med allsangsglede og kulturformidling. Selv har Borring arrangert allsangkvelder i byene og opplever at ungdom gjerne kommer på slike arrangementer, mens det ute på bygdene nok kommer flere eldre enn ungdom.

- «Syng, snakk og spis» ble startet som prosjekt i 2017, sponset av Nordea Fonden. 15 Højskoler har vært med i disse to årene, og disse har vært vertskap for minimum to arrangementer i halvåret, forkla- rer Borring. Sponsingen gjør at hvert arrangement har en liten sum penger de

Her fra Folkehøgskoleuka på Ringerike folkehøgskole.
Foto: Sture H. Vareide

10 gode grunner for å synge fellessanger

Det er sunt
Det gir godt humør
Det skaper samhørighet
Det bringer generasjoner sammen
Det aktiverer nye områder i hjernen
Det skaper rom for refleksjon
Det gir selvinnsikt
Det skaper kulturforståelse
Det styrker våres felles kulturarv
Det får våre hjerter til å slå i takt

kan bruke til musikere, eller til mat.

– De må finne lokale samarbeidspartnere, og de må aktivt oppsøke nye folk og invitere disse med på fellessangafterner. Alle arrangementer annonseres både lokalt og nasjonalt. – Det er et viktig poeng å samle folk som ikke nødvendigvis kjenner hverandre fra før.

TEMASAMLINGER.

Utgangspunktet er sangboken, og for Høyskolernes del er konseptet forankret i samfunnsoppdraget og folkeopplysningsstanken. Samlingene skal inneholde allsang, mat og prat, men det er stor frihet i hvordan dette gjøres. Hvilket tema de ønsker å fokusere på, er opp til skolene selv. Et eksempel på tema kan være ALDER. Sangene har da gjerne alder som tema, og rundt bordene får de noen spørsmål de kan snakke rundt. Et mål er å snakke med ukjente, skape samhold og samtidig se hvordan de samme sangene oppleves ulikt hos ulike personer.

RESSURSER.

Høyskolerne har laget gode hjelpemidler som kan være nyttige for de som skal arrangere «Syng, spis og snakk». SANGHÅNDBOKEN er en presentasjon av alle sangene i Høyskolesangboken med

bakgrunnsinformasjon som setter sangen i en kontekst. Den er tilgjengelig både digitalt og i bok. 100 av sangene fra sangboken er også spilt inn som akkompagnementsutgave med piano og finnes både på CD og i streamet utgave (Spotify). Der spilles det forspill og akkompagnement til alle versene. Sangboken er også laget som egen App. Så her ligger mye til rette for at både arbeidsplasser, foreninger, klubber og skoler skal kunne få en god inngang i felleskulturen.

– Vi vil gi dem en kultur som kan speile deres liv, avslutter Borring.

Høyskolesangboken med ekstra ressurser

Rasmus Skov Borring er prosjektleder for «Syng, spis og snakk». Foto: Sture H. Vareide

MÅLING AV **KLIMAGASSUTSLIPP** I FOLKEHØGSKOLEN

Tekst: Brita Phuthi, internasjonal rådgiver i Folkehøgskolerådet

I oktober 2019 vedtok alle styrene i de fem folkehøgskoleorganisasjonene et felles vedtak om bærekraft for folkehøgskolene, senere kalt Bærekraftvedtaket. Ett av målene i vedtaket er å redusere klimagassutslipp med 40 prosent innen 2030, med utgangspunkt i 2019. Det er kun et fåtall av landets folkehøgskoler som pr. i dag måler klimagassutslipp, og folkehøgskoleorganisasjonene har derfor inngått samarbeid med to aktører for å utvikle et klimaregnskap tilpasset folkehøgskolene.

FORDELER MED Å MÅLE KLIMAGASSUTSLIPP

Det er mange virksomheter som ser fordeler med å måle klimagassutslipp, både for å vise at man tar bærekraft på alvor, men også fordi det lønner seg økonomisk. Per Espen Stoknes, leder av grønn vekst senteret ved BI, skriver at forskning viser at hos bedrifter som har «bærekraft-initiativer og sertifiseringer, rapporterer de ansatte mer trivsel, produktiviteten øker og de utvikler mer lojalitet til selskapet de arbeider for.» (i Christensen (red.), utgis i 2020). Når vi ser på engasjementet for klimaet mange unge viser i dag, er det også sannsynlig at flere av våre framtidige folkehøgskoleelever vil ha bærekraft som ett av kravene for hvilken skole de velger.

Det er altså mange grunner for å velge å måle folkehøgskolenes klimagassutslipp. Hovedmotivasjonen i Bærekraftvedtaket er at vi er nødt til å gjøre tydelige grep for å bremse klimagassutslippene i verden, og at folkehøgskolene skal ta en aktiv rolle i dette. 40 prosent ble valgt i tråd med Norges daværende prosentmål. For noen folkehøgskoler er dette et svært ambisiøst mål, mens for andre folkehøgskoler blir det for lite. Her er det viktig å understreke at jo mer vi klarer å kutte i klimagassutslipp, jo bedre, og her er det viktig at vi heier på hverandre og deler erfaringer og gode tips. Et viktig moment som har blitt trukket fram i forbindelse med Bærekraftvedtaket er at folkehøgskolene gjør dette *sammen, og samtidig*.

FOLKEHØGSKOLE-TILPASSET KLIMAREGNSKAP

Det finnes mange tilbydere på klimaregnskap i Norge, og det kan være utfordrende å finne ut hvilket man skal velge. Det er to nøkkelford som har stått sentralt når vi skulle finne fram til hvilket klimaregnskap vi skal bruke, og det er at det skal være godt og enkelt. Med det mener vi at klimaregnskapet må ha relevante og godt verifiserte kategorier/spørsmål, samtidig som at det bør være relativt enkelt å fylle inn informasjonen. Alle folkehøgskoleorganisasjonene har deltatt i denne prosessen og kommet med innspill.

Resultatet er at vi, gjennom en pilotordning, får bruke Stiftelsen Miljøfyrtårns klimaregnskap, og at vi har tilpasset spørsmålene/kategoriene til folkehøgskolene. De fem kategoriene som måles er vann, strøm, forbruk, transport og avfall. Det er i hovedsak kategorien transport som har tilleggsspørsmål, hvor vi her har fått inn spørsmål om bruk av tog, skip/hurtigruta, hurtigbåt, buss og en mer detaljert måling av utslipp av klimagasser for fly i kategorien verden. I tillegg har vi lagt til spørsmål om hvordan

skoler forholder seg til bærekraftig mat og gjenbruk/brukt kjøp. Vestlandsforskning fikk oppdraget med å utarbeide tilleggsspørsmålene og hvilke omregningsfaktorer som skal brukes for disse. Vestlandsforskning har skrevet et grunnlagsnotat for dette arbeidet, som er tilgjengelig på deres nettside, og som også blir sendt ut til alle folkehøgskolene.

Styrken ved å bruke to aktører er nettopp at de har vurdert hverandres valg av spørsmål, kategorier og omregningsfaktorer og slik kvalitetssikrer klimaregnskapet. Et viktig moment når vi nå lager et klimaregnskap tilpasset folkehøgskolene, er at vi er transparente på hvorfor de valgte kategoriene er med, hvilke omregningsfaktorer som er brukt etc.

“DE FEM
KATEGORIENE SOM
MÅLES ER VANN,
STRØM, FORBRUK,
TRANSPORT
OG AVFALL.”

GJENNOMFØRING AV MÅLING

Denne felles målingen av alle folkehøgskolene er viktig for å ha en basismåling, som vi skal måle oss med hvert 5. år, i 2024 og i 2029. Hver skole vil kunne få tilgang til egne resultater, men folkehøgskoleorganisasjonene er opptatt av de totale resultatene for alle folkehøgskolene.

Det var planlagt at alle folkehøgskolene skulle få innlogging til klimaregnskapet rundt 15. mars, men pga. at folkehøgskolene er stengt som følge av korona-viruset, er utsending av innlogging utsatt inntil videre. I skrivende stund er det usikkert når det vil være fornuftig å sende ut denne informasjonen. Fristen for å sende inn klimaregnskapet vil også mest sannsynlig bli utsatt (opprinnelig frist var satt til 10. juni 2020).

Ressursgruppa for oppfølging av Bærekraftvedtaket (Brita Phuthi, Gunnar Birkeland og Øyvind Krabberød) jobber videre med ressurser knyttet til de fire målene i vedtaket, og vil bl.a. lage veiledningsvideoer til hvert av målene. Folkehøgskolene kan gjerne ta kontakt med ressursgruppa for innspill, tilbakemeldinger og spørsmål.

SJØHOLT: UTSETT SKULESTART

Kunnskapsdepartementet har innvilga Sjøholt folkehøgskole utsett skulestart til august 2021.

– Styret for Sjøholt folkehøgskole seier seg lei for utsettinga av skulestart, og beklagar ulempa dette har for alle samarbeidspartnarar. Styret beklagar også ovanfor elevar som ønskjer å gå på skulen, at det ikkje blir oppstart denne hausten, skriv styreleiar Odd Christian Stenerud i meldinga.

Skulen er eigd av Indremisjonsforbundet (IMF).

Sunnmørsposten

STORD FOLKEHØGSKULE

Når Stord folkehøgskule blir bygd, kan det vera med innspel frå Moster skule. Denne veka jobba dei med Smartare energi, og nye energi-ord er oppfunne. – Eg håpar at nokre av innspela de har komme med her vil bli realisert i det framtidige bygget, sa Ver-mund Hjelland som saman med Atle Evjen var hyrt inn som fagjury. 23 grupper leverte Årets oppgave er levert av Stord Folkehøgskule, som er under planlegging. Skulen skal vera tradisjonell folkehøgskule med internat, og utfordringane til elevane er at bygget skal oppfylle krav om energieffektivitet og rein, berekraftig energiforsyning. – Og de har løyst oppgåver på ein svært god måte, slik at alle er vinnarar her i dag.

Bømlo-nytt

AVLYSTE JAPAN-TUR FOR 45 ELEVER

MILDE: – Vi har maks uflaks. Dette treffer oss i den viktigste reiseperioden, sier rektoren på Fana folkehøgskole. I dag skulle vi sendt to klasser på skoletur til Japan. Den turen har vi valgt å avlyse, sier rektor Tore Haltli. Mandag fikk 45 elever på linjene Spillutvikling og Psykologi beskjed om at årets store høydepunkt ikke blir noe av på grunn av koronaviruset. Turen til Japan skulle bli årets store høydepunkt for en stor gruppe elever. Nå har skolen bestemt at de må holde seg hjemme. Stemningen stod ikke i taket da elevene fikk beskjeden i går. – Elevene har gledet seg veldig til å dra på studieturen, og er lei seg for at det ikke blir noe av. Nå jobber vi med å lage gode opplegg for klassene. Det blir litt opp til hva elevene og lærerne ønsker seg, men vi er klar over at vi aldri finner noe som vil erstatte denne turen, sier Haltli.

Fanaposten

NYTT FRA LANDSKAPET

SKAL LEDE TRØNDERTUN

Tormod Gjersvold (56) er tilsatt som ny rektor ved Trøndertun folkehøgskole. Han tiltrer i stillingen 1. juni. Avgående rektor, Ronald Nygård, går av ved pensjonsalder etter 23 års fartstid.

Gjersvold kommer fra stilling som rektor i Åfjord Kulturskole, hvor han har ledet de siste åtte årene.

Han har mer enn 30 års erfaring fra kulturfeltet, både som skuespiller, programleder, administrator, leder og produsent av både teater, festivaler og TV samt altså åtte år som leder av en kommunal kulturskole.

Tormod Gjersvold har studert Kultur og Ledelse ved det som da het Høgskulen i Telemark.

Det var 21 søkere til stillingen som leder ved Trøndertun.

ØK

KJETIL BRUVIK ER TILSETT SOM NY REKTOR PÅ VOSS FOLKEHØGSKULE

Kjetil kjem frå Bergen, men er opprinneleg vossing. Familien har hytte på Voss. Han er 52 år. I utdanninga si har Kjetil ein cand. mag. grad frå høgskulen i Buskerud med fagkrins innfor IKT, marknadsføring og økonomi. I seinare tid har han fullført ein master i spesialpedagogikk på Høgskolen på Vestlandet. I oppgåva si har han jobba med samanhengen mellom ADHD, mang-

lande meistringsopplevingar i skulen og rusvanskar.

Han har brei leiar- og administrasjonserfaring frå næringsliv, eiga næring, undervisning, helsevesen og frivillige lag og organisasjonar. Han kjem frå jobb som miljøterapeut i Helse Bergen.

Kjetil Bruvik tek til i jobben på Voss folkehøgskule like over påske. Han har sett seg godt inn i skuleslaget si historie, idegrunnlaget, gjeldande lov- rammeverk og gler seg til å ta fatt på ei viktig oppgave.

Det var åtte søkere til lederstillingen.

Mai-Evy Bakken

NOTERT

SANG – BARE PYNT PÅ KAKA

Sang er tilbake i norskfaget, men bare for de aller minste. – Dette er for dårlig, sier Creo-leder om den nye læreplanen.

– Denne manøveren viser at hele den grunnleggende tenkningen rundt praktisk-estetiske fag er for dårlig i kunnskapsdepartementet, sier Hans Ola Rian.

– Man har tydeligvis en oppfatning av at dette er en slags pynt på kaka, noe som kommer

i tillegg til de andre, «viktigere» fagene, mener Rian. Han er forbundsleder i Creo,

fagorganisasjonen til norske musikere, og er blant dem som har kjempet for sang i skolen.

Han har reagert på at sang ikke ble omtalt utover i musikkfaget, i forslagene til nye læreplaner.

– Hvilken plass burde sangen hatt i læreplanen?

– Det burde stått i overordnet del for læreplanen at det skal synges, og gjerne at det skal synges hver dag. Det tar to og et halvt minutt å synges en sang. Men du får mye mer igjen av de 2,5 minuttene enn den tiden det tar. Du gjør noe sammen, du opplever et fellesskap, også det er helse i det.

Vårt Land

MINDFULNESS

Har vært populært en stund, men nå har jeg hørt at søvn er på vei oppover barometeret?

– Jeg tror i hvert fall at vi i større grad vil ønske å skjerme oss mer fra alle impulser. Ett utslag er at folk vil bli mer selektive i hvilke sosiale medier de kommer til å ønske å bruke tid på. Det vil bli mer og mer populært å logge seg av, og jeg har lest om at det vil komme såkalte mobilhoteller der du kan sjekke inn smart-telefonen for en periode. Jeg tror det vil bli populært, at det å logge seg av vil bli det som forteller om du er inne eller ute.

Sissel Hoffengh i Dagsavisen

FORSKNING: MUSIKK GJØR OSS GLAD

Jenta kunne ikke et ord norsk første dag i barnehagen og gråt ustoppelig i en time. Etter 20 minutter med sanglek danset hun med de andre.

– Musikk er magi, og sanglekene gjør at den minoritetsspråklige jenta opplever mestring og at hun deltar på lik linje med andre, forteller doktorgradsstipendiat Nora Bilalovic Kulset ved Institutt for musikk ved NTNU. Historien om jenta er en del av hennes feltarbeid i doktorgraden hun tar i musikkvitenskap. Doktorgraden har fokus på den voksne i sangsamlingen i barnehagen.

Den minoritetsspråklige jenta sluttet å gråte med en gang en gruppe barn på avdelingen hennes begynte å synges sammen med

SLUTT MED DET!

Dere som aldri synger i skolehverdagen:

slutt med det!

MaxPower

Nora B. Kulset og to ansatte. Etter kort tid beveget hun seg til musikken sammen med de andre og smilte.

– Vi tilegner oss språket raskere når vi synger. Internasjonal forskning viser at språk og musikk nemlig har overlappende nettverk i hjernen, forteller Kulset. Musikkaktiviteter bidrar også, ifølge forskeren, til bedre lytteevne. Frasene, setningene og fonologi (lydlære) bli riktige fordi de ligger i sangteksten.

– Tunge og munnhule må også lære språket. Det gjør vi når vi synger. Vi lurer språket inn i hjernen ved musikk, forteller Kulset.

Hun understreker at musikk også gjør oss glad. Spyttprøver av amatørangere før og etter en korøvelse viser at kjærlighetshormonet oksytocin er mye høyere etter korøvelsen enn før. utdanningsforskning.no

VERDEN ER STØRRE ENN OSS SELV

BRUK SANGBOKEN TIL Å SETTE ELEVENE INN I EN STØRRE HISTORISK SAMMENHENG

Grundtvig mente at mennesket ikke kan forstå seg selv uten å se seg selv i en større sammenheng. Derfor må vi lære om og av historien. Det betyr ikke at vi må ha historiefag på skolen. Men det hadde vært en interessant øvelse for å sette det som skjer i dag inn i en større sammenheng for elevene – og kanskje oss selv. Sangboken kan være en kilde til inspirasjon og kunnskap hvis man bare leter litt. Her er fire korte eksempler.

SMÅ DRYPP

Vi kan komme med små drypp i hverdagen som for eksempel å sette sangene vi synger inn i historien. Det er ganske spesielt å synge «Din tanke er fri» når du vet at den har vært sunget av undertrykte mennesker siden den tyske bondekrigen i 1524-25, og at selve teksten har sin opprinnelse på 1100-tallet.

BIBELHISTORIE

Leonard Cohens «Halleluja» er inspirert av bibelhistorien om kong David som så Batseba bade på taket (Sam.2 11:2-12:24). Batseba var gift med Uria som kong David sendte på et oppdrag han visste Uria ikke ville overleve. Derav uttrykket «en uriaspost» som beskriver en jobb som er vanskelig eller i verste fall farlig.

FORBUDT

«Always look at the bright side of life» kommer fra Monty Pythons «Life of Brian». Filmen ble totalforbudt i Norge i 1980. Den ble stoppet av Statens filmkontroll fordi de mente den ville stride mot blasfemiparagrafen. I Sverige ble den øyeblikkelig markedsført som «filmen som er så morsom at den er forbudt i Norge!». Da filmen ble relansert i Norge i 2004 fikk den 11-års grense. Det skjedde noe på 24 år.

NASJONALSANGEN

Det er ikke mange som vet at «Ja, vi elsker» først ble vår offisielle nasjonalsang i 2019. Onsdag 11. desember gikk Stortinget enstemmig inn for å anerkjenne den som Norges nasjonalsang. Bjørnson utga den først anonymt i 1859 med et vers som hyllet svenskekongen, deretter skiftet han ut deler av verset med en hyllest av de skandinaviske landenes militære allianse i 1863. Men den alliansen holdt ikke lenge, og da Sverige prøvde å stramme inn Norges frihet, kom den versjonen vi nå kjenner i 1870. Den siste strofen i 4.vers er en hyllest til Norge som et selvstendig nasjon: «Ti vi heller landet brente/enn det kom til fall.» Men det tok nesten 120 år til sangen ble offisielt anerkjent som nasjonalsang.

Benedicte Hambro

NOTERT

SANG BIDRAR TIL INKLUDERING OG FELLESSKAP

- I de siste læreplanene har ikke sangen fått noen særlig plass, til tross for at forskning viser at sang har en rekke positive effekter, sier Balsnes.

For eksempel har flere studier vist at sang kan stimulere språkoppleringen, sang kan bidra til inkludering og fellesskap, og til å fremme psykisk og fysisk helse, velvære og selvfølelse både for barn og voksne.

Balsnes peker på globalisering, teknologi og manglende kompetanse som mulige årsaker til at sangen svekkes.

Studier viser også at mange lærere unngår å synge med barn fordi de ikke har tro på sin egen sangstemme.

Forskningsnettverket SANGBARSK

NYE REISEVANER?

Dagens epidemi er katalysert av tette befolkninger og vår frenetiske reisevirksomhet, og sånn sett er det skjebnens ironi at den bransjen som mer enn noen har bidratt til virusets spredning, også er den som blir først og hardest rammet. For de mange av oss som har argumentert for redusert flytrafikk til klimaets beste, er det selvsagt ikke noe ønske at 100 000 skal bli arbeidsledige over natten, med alle de konsekvenser dette medfører. Spørsmålet er allikevel om det er mulig å tenke at i andre ender av denne unntakstilstanden kan det – tross alt – komme noe positivt ut. Det er klart at dette ikke er endetid for flybransjen, men kanskje kan det bidra til en varig endring av reisevaner.

Dag O. Hessen i Morgenbladet

EN GYLLEN MULIGHET

Nå er tida for å investere i havmøller, i karbonfangst og -lagring og klimavennlig skipsfart. For å nevne noe. Dette er en gyllen mulighet til å erstatte tapet av industri og økonomisk aktivitet med en ny, framtidsrettet. Det som før ble ansett som et problem, at statlige pakker og incentiver til grønn omstilling kunne føre til overoppheting av økonomien, gjelder ikke lenger. Nå vil dette bare bidra til å holde økonomien i gang. De må skape etterspurte varer og tjenester, hvis ikke vil det være som å pisse i buksa for å holde varmen under coronakrisa.

Geir Ramnefjell i Dagbladet

KLIMA LIKE AKTUELT

Finanskrisen i 2008 ble en tapt mulighet til å stake ut en ny kurs, men tiden var da hverken mentalt eller teknologisk moden for et vippepunkt. Det er den i dag. Dagens krise har så langt vist en global handlekraft til å ta lærdom for dagen etter i morgen, da korona er historie mens klima er like aktuelt.

Dag O. Hessen i Morgenbladet

KALENDER

20. – 21. april 2020	Nordisk Folkehøgskoleråds vårkonferanse
Kungälv AVLYST
8. – 10. juni 2020	Folkehøgskolens lederutdanning – 5. samling
Papirbredden, Drammen
3. – 6. august 2020	Folkehøgskoleuka 2020
Ringerike folkehøgskole
5. august 2020	Styremøte Folkehøgskoleforbundet
Ringerike folkehøgskole
20. – 21. september	Styremøte Folkehøgskoleforbundet
Sanner hotell, Gran
21. – 22. september 2020	Kurs for nye tillitsvalgte
Sanner hotell, Gran
22. – 24. september	Tillitsvalgtkonferansen
Sanner hotell, Gran
21. – 23. oktober	Oppstart Folkehøgskole PPU
USN- Campus Vestfold
4. – 6. november 2020	Økonomikonferansen
Klækken hotell, Hønefoss

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehøgskole.no
for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

#FHSliv

folkehøgskolene
Børnlo Folkehøgskole

Elever ved @bomlofhs markerer kvinnedagen.
#fhsliv #folkehøgskole #bomlofhs

folkehøgskolene
Sunnmøre folkehøgskole

Stipendiat @maria_espid ved
@globalsafarisunnmorefhs har redesigna
handlenettet sitt. #fhsliv #folkehøgskole
#sunnmorefhs

folkehøgskolene
Sund folkehøgskole

@jonaskongsro ved @sundfhs_fotolinja har tatt
disse portrettene av to elever på @jazzlinja.
#fhsliv #folkehøgskole #sundfhs

folkehøgskolene
Sogndal folkehøgskole

@Victoriaaare og elever ved @sogndalfhs har
lagd sitt eget longboard #fhsliv #folkehøgskole
#sogndalfhs

Ingvild Sættem Beltesprekke

EN SKATT SOM KAN SMULDRE BORT

Å stable bort sangen og dermed frata dagens unge generasjon muligheten til å samle en overordentlig verdifull skatt til livskvelden, er rett og slett et ran.

Stortingsrepresentant Torstein Tvedt Solberg (Ap) bør lyttes til! I en tankevekkende kronikk i en osloavis er han bekymret for de estetiske fagene i skolen, og spesielt sang. «Det bør synges mer julesanger i skolen» er hans spissformulering. Han viser til at sang utgjør viktige deler av kulturarven, at vår felles sangskatt binder oss sammen i arenaer som dåp, bryllup og gravferd. Det er mentalhygiene: gledesutbrudd, lengsel, trøst, utfordring. Einar Gerhardsen sa det slik: «Man synger i sorg og man synger i glede, men aldri når man har ondt i sinne.»

SANG VARER LIVET UT

Jeg ønsker å supplere Tvedt Solbergs viktige tanker med et perspektiv som forskning – og erfaring – har avdekket: Sanger, melodier og tekster som vi har lært og brukt, som er blitt en del av oss, som vi ikke bare kjenner, men kan, de er der, helt til det siste. De forsvinner ikke om synet svikter, hørselen blir dårligere og hukommelsen ikke er som før. De er blitt en uløselig del av personligheten, som vi har med oss helt til det siste. Og det er en lett byrde!

TANTES JULESANG

Vi vet at sykdommen demens i forskjellige variasjoner rammer mange. Det er fortvilende når demenspasienter ikke lenger kjenner sine nærmeste, når pleiebehovet er stort og mange mentale og fysiske funksjoner svekkes og kanskje blir helt borte. Det kan virke som om de har mistet det meste. Men ikke alt! Min tante fikk tilbringe livskvelden på et omsorgssenter. Verken pårørende

eller pleiere hadde hørt henne si noe på et år. Hun hadde mistet evnen til å snakke. Jeg besøkte henne siste julen hun levde. Det var ikke så enkelt å kommunisere, så jeg satte meg til pianoet og begynte på «Jeg er så glad hver julekveld». Da kom det liv i tantes ansikt. Hun sang med! Alle versene! Dette var en skatt ingen demenssykdom kunne ta fra henne!

Tantes julesang er ikke enestående. Jeg kjenner til mennesker som har spilt piano hele livet, som nå virker «bortreist» eller apatiske, men som nynner med på kjente melodier. Det er ikke en gang utenkelig at de kan finne fram til sin gamle yndlingsmelodi når de settes til pianoet.

BARNA MISTER EN SKATT

«Det lyser i stille grender», «Hvor hen du går i li og fjell» og «Alle fugler» må synges og synges til de bare er en del av oss! Skoleministeren må ta en prat med Helseministeren! Å stable bort sangen i skolen og dermed frata dagens unge generasjon muligheten til å samle en overordentlig verdifull skatt til livskvelden, er rett og slett et ran. De mister en skatt som varer utover PC-tasting og Twitter-kommentarer og dypdykk i matematikkens vidunderlige verden. Takk til Torstein Tvedt Solberg og Arbeiderpartiet som slår et slag for julesanger og barnekor! Det skulle bare mangle at ikke de andre partiene også sier klart fra om at sangen må tilbake i læreplanene!

Leif Hovde, Ålesund

SONG- BOKA DET SOSIALE LIMET

Dette var ein del av tyskpensumet på gymnaset. «Der ein syng, er det trygt å vere. Vonde menneske syng ikkje», siterte tyskboka etter ein tysk diktar.

Vi hadde problem med sitatet. Åra var kort etter krigen, og dei syngjande og marsjerande tyske soldatane var framleis levande i minnet, i det minste for meg som hadde ei tysk festning som næraste granne under heile krigen. Dei tyske soldatane song mykje, i alle fall første åra av krigen. Så enkelt som den tyske dikteren ville ha det til, var det ikkje med songen, meinte vi.

*«Der ein syng, er det trygt å vere.
Vonde menneske syng ikkje»*

For vi song mykje vi også, på skulen, på søndagsskulen, på turar, på bedehuset, heime, kor som helst.

Bak kontorpulten min er det ei eiga bokhylle som langt på veg er fylt med songbøker, som kona og eg har hatt med oss gjennom barndom og ungdom. Alle er der ikkje, men dei er mange likevel. Dei er eit sentralt stykke norsk kulturhistorie, som fortel om forfedrane våre og songen deira, det dei song.

Her er klassikaren, Mads Bergs songbok, på nynorsk og bokmål. Vår bokmålsutgåve er frå 1970, nynorskutgåva frå 1940. Den siste fortel at samla opplag i 1940 var 422.000. Kva det var i 1970, står det ingenting om, men vår utgåve er 3. opplag av 25. reviderte utgåve. Samla opplag i 1970 må ha ligge rundt millionen. Det vart sunge i landet. Ved sida av Mads Berg, står Alvestad Norsk songbok, utgjeven av Norsk Folkehøgskulelærarlag, trykt i 1948, med mitt namn innskrive på første sida, datert 30. august 1951. Eg hadde starta på gymnaset og hadde fått pålegg om å kjøpe denne boka. Ho var nødvendig og hørde til. Den norske songskatten var å finne her. Og vi skulle syngje. Ved sida av Alvestad står ei anna songbok for folkehøgskulen, utgitt av same lærarlaget. Dei song nok mykje på folkehøgskulen, to ulike songbøker måtte til.

Og så ligg her to salmebøker, Landstads salmebok og Nynorsk salmebok, som

saman regjerte salmesongen i landet i mange tiår, etter Kingo, fram til vår tids salmebokrevisjon. Dei bar med seg den europeiske salmeskatten, etter kvart med norsk, først og fremst nynorsk, påfyll. Den kyrkje politiske konkurrenten her var bedehussongboka, Sangboken. Ho var lettare, mindre Bach og meir Lina Sandell. Her var mange songar frå amerikanske og engelske ulike kyrkjesamfunn, også frå vekkingsrørslar. Og mange svenske songar kom med, også komponistar som Oscar Ahnfeldt. Sangboken fortalde om kulturstraumar, som salmeboka gjorde det. Sangboken frå bedehuset rakk ikkje fram til bokhylla bak kontorpulten min. Ho vart borte på vegen, som songboka for den kristne lagsrørsla også vart det. Og speidarsongboka til kona mi.

Songboksamlinga fortel kven vi var, og kvar vi kom frå. Det er mange velbrukte songbøker som aldri kom i våre hender, og som difor ikkje er å finne i bokhylla mi. Vi var ikkje i dei forsamlingane der desse bøkene vart nytta. Deira songar var ikkje våre.

Pinserørsla hadde eiga songbok, Zions sanger. Frelsesarmeen hadde også bok for songskatten sin. Dei hadde dei friskaste melodiane. «Kvifor skal djevelen ha dei beste melodiane», spurde William Booth, grunnleggjaren. Så fekk han fart på musikken.

Arbeidarrørsla var full av song, med eigne songbøker. Dit kom eg for seint, og dei bøkene er ikkje her.

Då eg skreiv ei lita bok om meieria heime på Finnøy, oppdaga eg at meierifolket hadde eiga songbok, innkjøpt av Finnøy meieri. Ho er heller ikkje her. Det kan sjå ut til at songboka var ein identitetsbyggjar, ei revirmarkering i ein pågåande kulturkamp, ei forteljing om kven ein var. Slik vart ho også ein historieskrivar. Og slik er kanskje den vesle bokhylla bak skrivepulten min ei forteljing om kven eg var, medan bøkene som ikkje rakk fram til denne bokhylla, fortel kva som har hendt på vegen, kven eg vart. Slik sett fortel denne bokhylla eit stykke norsk historie, og eit stykke personleg historie.

Andreas Skartveit i *Dag og Tid*,
med tillatelse

FØLG KOPPANG! OM SANG I SKOLEN FØR OG NÅ

I 1910 gikk det et fakkeltog gjennom Kristianias østlige gater. Fakkeltoget var til ære for overlærer Ole Koppang, Møllergata skoles legendariske sanglærer i over 40 år. Hvor mange deltok i dette fakkeltoget? Ingen vet. Men dette vet vi: Møllergata skole hadde godt over 2000 elever ved århundreskiftet. Så det var sikkert tusentalls eldre og unge i dette fakkeltoget, mange generasjoner Mølla-elever. Om de sang med sine fakler hevet? Selvfølgelig. Flerstemt? Helt klart! For Ole Koppang hadde lært dem kor-kunsten. Hør bare hva Dagbladet skrev 11. oktober 1910:

Vi overvar forleden dag en sangtime på Møllergaten skole under overlærer Koppangs ledelse. Det ble en overmåte interessant time. Likeså meget til ære for læreren som elevene. Ved hjelp av de harmoniske formler har elevene fått en forbausende øvelse i å synge efter noter, hvori de synes å være helt hjemme. De skiftet med letthet fra første til annen stemme og sang i kor jevnt og støtt mange vanskelige sanger.

Året etter takket det offentlige Norge Ole Koppang ved å tildele ham Borgerdådsmedaljen i sølv. Og så, 10 år senere, ble denne ildsjelen av en skolesanglærer utnevnt til ridder av 1. klasse av St. Olavs orden. Med Prøysen: Det var da det og itte nå!

EDVARD GRIEG ANBEFALTE KOPPANG

Ole Koppang hadde mye musikk med seg i bagasjen da han begynte som lærer på Møllergata skole i 1867, seks år etter at skolen ble grunnlagt. Han kom fra en slekt med organister og kirkesangere. Dessuten hadde han bak seg studier hos to av samtidens fremste i norsk musikkliv, hovedstadens domorganist, L.M. Lindeman — og Edvard Grieg. Grieg anbefalte Koppang på det varmeste, han delte åpenbart viktigheten av Koppangs visjon om å styrke sangens plass i norsk skole:

Hr. Organist Koppangs Ansøgning tillader jeg mig varmt at anbefale. At bringe Skolesangen fremad, er et formål som Hr. Koppang med sin på engang folkelige og energisk-sakkyndige Evne, just er Manden til at nå (Kristiania 18. April 1874)

Vi ser av dateringen på Griegs anbefaling at det da hadde gått syv år siden Koppang begynte som lærer på Møllergata. Sin første skolesangbok hadde han allerede rukket utgitt. Den kom ut i 1870, og er ikke større enn en 7. sans. Men med Griegs anbefaling, skjøt utviklingen fart. Koppang fikk nå studiestipend til både Stockholm- og København-skoler der sang var viktig. En rekke sangbøker ble utgitt i tiårene som fulgte. Og de musikkfaglige ambisjonene vokste.

Han innførte rett og slett en fagbasert sangundervisning i norsk skole, gjorde sine elever notekyndige, lærte dem «å synge fra bladet» (prima vista) og gav dem musikk-hjemmelekser. «Det glemmes altfor ofte at arbeidet også i dette faget må være et arbeid for livet, — ikke blott for skolen og eksamen,» skrev Ole Koppang. «...skolen skulde skaffe hjemmet midler ihænde til at blive et syngende hjem.»

Derfor la Ole Koppang vekt på at alle, uansett bakgrunn, skulle kunne se seg råd til å få med seg en sangbok hjem til odel og eie, når sju år på Møllergata var over.

Jeg har arvet en Koppang-sangbok etter faren min. Han vokste opp i en bakgård i Akersgata 70 med rotter som nærmeste nabo, og var den yngste av tolv søsken. En ikke utypisk Møllergata-elev. Flere av dem rakk ikke engang å fullføre sju år på folkeskolen før tuberkulosen tok dem. Denne sangboka hans, sikkert et tjuve-lån fra eldre søsken, kostet 40 øre og konkretiserer Ole Koppangs prosjekt. Systematisk skala-teori er her en faglig intro til korsang i klasser. Blant et utvalg på 57 sanger finner vi et spenn fra Luthers «Vor Gud han er saa fast en borg» og L. M. Lindeman-salmer til folketonen, «Alle fugler» og Ivar Aasens «Dei gamle fjell i syningom»; her er Grieg med Vinjes «Du gamle mor», her er Ibsens med «Mod i brystet». Og med sans for fag-

MED KJØNNSHORMONENES KAOTISK INNTOG, BLIR MUSIKK, KROPP, SANG OG RYTMER VIK- TIGERE ENN NOEN GANG SENERE I LIVET

lig integrering - her er flere sanger med referanser til Nordahl Rolfsens lesebok, alt tilrettelagt for en-stemmig og to-stemmig klassekor av Koppang selv. En dannelsesreise, forankret i barns formende år. For skolen og livet, tenkte Ole Koppang - og lyktes (Bjørkvold, 2016).

SANG GENERERER LÆRING

I dag vet vi mer om hvorfor Koppang lyktes. For *sang genererer både læring og sosial trivsel*. I løpet av sine aller første leveår har barnet lært å snakke sitt morsmål. Ja, majoriteten av verdens barn lærer seg to språk før de er tre - og det beviselig uten å ha gått på skole en eneste dag. Hva er det som skjer, hva er det de gjør? (Bjørkvold, 2014, (Trevarthen & Bjørkvold, 2016).

Et barn kommuniserer fra første levedøgn. Morsstemmen er den musiske livbøyen som gjør dette mulig. Den ligger varig lagret i fosterets langtidsminne og derfor gjenkjennbar for barnet straks det er født: Fellesskap og læring fra dag en! I samspill med omgivelsene, utvikles nå spesifikke synapser, nervebaner og nevrologiske læringsveier i barnets hjerne). Det skjer auto-

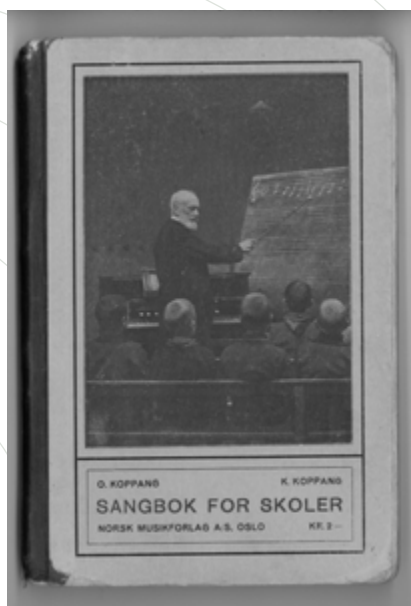
nomt og underbevisst i det limbiske området av hjernen. Prosessene er fra først av trigget av musikalske og emosjonelt meningsbærende kvaliteter i morens stemme — intonasjon, klangfarge, dynamikk, tempo og rytme, prenatalt forankret («mothereese»). I komprimert form blir dette til sang. Denne første lykkeleken utløser kommunikative gjensvar i barnets klukkelyder, latter og spontane sangbrokker («Vårt musikalske morsmål», Bjørkvold, 1985): Verbalpråket er nå på vei, fonetisk lagret i halvtårs-alderen, artikulert i de første ordene etter ca. halvannet år. Læringen er følelsesdrevet, utløst i amygdala, energibryteren i den limbiske del av hjernen. Og det er viktig, for uten energi, ingen læring. Du synger, amygdala reponderer og barnet ler: Tilkopling - glede! Alt skjer analogt, sosialt og kroppslig forankret. Dette er mesterlæring. Den voksne språklige forbildekompetanse inkarneres så å si i barnets kropp — og det med en svimlende nevrologisk båndbredde (Bjørkvold, 1998). Og i tillegg er det slik at mens selv den mest avanserte datamaskin må holde digital orden på utallige kombinasjoner av on/off for å fungere, sanser og lærer barnet i spontane helhetsforløp, synesthesier.

Først ved inngang til puberteten avtar kraften i barnets medfødte, limbiske lærings-evner, først da kan barnet med optimalt utbytte og dybde hengi seg også intellektu-

elle studier i vold. Men glem heller ikke da sangens betydning. For med kjønnshormonenes kaotisk inntog, blir musikk, kropp, sang og rytmer viktigere enn noen gang senere i livet. For sang og læring bygger liv og identitet, det er læringens organiske mening, også når det stormer som mest. Sanger fra barndoms- og ungdomsår sitter limbisk lagret livet ut, du glemmer dem aldri.

Godnattsangene har vært og er generalnøkler inn i alle verdens rundt 6000 språk. Og det er denne musiske læringsveien barnet har med seg inn i skolen. **Møtes barnet med en sangløs, dominant-kognitivt rettet skole lenge før barnet også evner å ta i tu med språket på meningsfullt, intellektuelt vis, brytes barnets læringsveie og livsmotivasjon ned.** Og skolen? Den tapes for en grunnleggende læringsenergi og læringsveie på tvers av fag. Alt og alle rammes. Musisk høyoktan må til. Det er ingen skam å snu. Følg Koppang!

Jon-Roar Bjørkvold

Utstillingsperiode: 31.01. – 17.05.2020

Astrup Fearnley Museet - Oslo: www.afmuseet.no

ASTRUP FEARNLEY MUSEET:

Cheri Samba, Den demokratiske republikken Kongo.
Bouquets de fleurs.

ALPHA CRUCIS – AFRIKANSK SAMTIDSKUNST

Alpha Crucis – Afrikansk samtidskunst utgjør siste kapittel i utstillingsserien som direktør Gunnar B. Kvaran lanserte i 2005 for å utforske kunstscenen i forskjellige land og på forskjellige kontinenter. De øvrige utstillingene har tatt for seg USA, Brasil, India, Kina og Europa før turen nå har kommet til Afrika.

Utstillingen har som formål å vise originaliteten og mangfoldet blant afrikanske kunstnere som lever og arbeider i Afrika sør for Sahara. Som gjestekurator har museet invitert André Magnin, en kurator med et langvarig forhold til Afrika og med dyp innsikt, erfaring og kunnskap om kontinentets ulike lokale kunstscener. Magnin var blant annet en av kuratorene bak den legendariske utstillingen *Magiciens de la Terre* på Centre Pompidou og Grande Halle de la Villette i Paris i 1989, en utstilling som for første gang samlet verk av samtidskunstnere fra alle verdens kontinenter på ett sted.

Alpha Crucis er navnet på den klareste stjernen i Sydkors-konstellasjonen i Melkeveien. Den er en av de sterkeste og mest synlige stjernene på nattehimmelen, og den er en ledestjerne som viser retningen mot sør. Den er kun synlig fra den sydlige halvkule og er ofte benyttet av navigatører. Fordi den ikke er synlig i Vesten er den heller ikke nevnt i den antikke europeiske astronomien. Alpha Crucis viser retningen mot sør og å velge den som tittel til utstillingen er en bevisstgjøring om en nyorientering av kunstverdenens polaritet mot sør og for å imøtegå den uvitenheten om afrikansk samtidskunst som lenge har vært gjeldende. Det er flott at Astrup Fearnley nå trekker fram afrikansk kunst.

Kunst har i stor grad vært en vestlig konstruksjon, og den afrikanske samtidskunstscenen begynner på mange måter i vestens øyne ved kolonitidens slutt. Afrikansk og annen ikke-vestlig kunst er ikke tatt på alvor, kvalitetsnormene er satt fra vestens synsvinkel. Kunststudier har vært nærmest kjemisk fri for kunst utenfor «gjerdet». Det er tid for å løfte blikket! Da er det flott at museet på Tjuvholmen bidrar med en fantastisk mønstring av vital og sprudlende afrikansk samtidskunst.

Utstillingen samler 17 kunstnere fra syv afrikanske land. De tilhører ulike generasjoner og benytter seg av ulike praksiser. Utstillingen viser dermed et imponerende mangfold når det gjelder materialer, teknikker og fortellinger.

Øyvind Krabberød

Kunstnere:

Seyni Awa Camara (1945, Senegal), **Omar Victor Diop** (1980, Senegal), **John Goba** (1944-2019, Sierra Leone), **Kay Hassan** (1956, Sør-Afrika), **Romuald Hazoumè** (1962, Benin), **Nicholas Hlobo** (1975, Sør-Afrika), **Lebohang Kganye** (1990, Sør-Afrika), **Houston Maludi** (1978, DR Kongo), **Abu Bakarr Mansaray** (1970, Sierra Leone), **Senzeni Marasela** (1977, Sør-Afrika), **JP Mika** (1980, DR Kongo), **Fabrice Monteiro** (1972, Benin/Senegal), **Rigobert Nimi** (1965, DR Kongo), **Wura-Natasha Ogunji** (1970, Nigeria), **Chéri Samba** (1956, DR Kongo), **Amadou Sanogo** (1977, Mali), **Billie Zangewa** (1973, Sør-Afrika).

Kurator: André Magnin (Frankrike)

Billie Zangewa, The rebirth of the black Venus, 2010
Gobelin med brodert silke

Omar Victor Diop, Nanny et Quao, Jamaïque, 1720, 2016 Liberty

BØKER

SALMER OG SANGER I JENS ROSENDALS UTGAVE

«JENS ROSENDAL VOKSTE OPP I ET HJEM PREGET AV
DANSK INDRE MISSION. HAN MÅTTE KJEMPE HELE
LIVET GJENNOM MED FORDOMMENE FRA DETTE
MILJØET NÅR DET GJALDT HOMOFILI»

I ei usedvanlig vakker bok ble Jens Rosendals liv og forfatterskap presentert i fjor på dansk Gyldendal av Anne Knudsen og Steen Valgreen-Vogt. Dagens norske folkehøgskolelærere kjenner kanskje ikke Jens Rosendal så godt, derfor er det nødvendig med en liten presentasjon som samtidig er en anbefaling av boka.

Jens Rosendal har vært sentral i dansk folkehøgskole i snart 40 år. Han ble født i 1932, og begynte som lærer på Løgumkloster Højskole i 1974, arbeidet senere på Jaruplund Højskole fram til 1995. Fra 1985 var han en periode medredaktør av Højskolebladet. Han har vært sentral i dansk folkebevegelse mot EF, og vært politisk aktiv i mange sammenhenger. Men først og fremst har Jens Rosendal vært dikter av utallige salmer og sanger.

Inngangen til Jens Rosendals forfatterskap for norske folkehøgskolelærere i dag må være «Forelskelsessang» eller «Du kom med alt det der var dig», som står i vår egen sangbok på side 215. Denne verselinja er også tittelen på boka om Jens Rosendal. Melodien er komponert av Per Warming som mange norske folkehøgskoler kjente godt gjennom besøk gjennom en årrekke. Dette er en av de sanger som synges mest i Danmark, og i alle mulige sammenhenger. Og med denne sangen er vi med en gang inne i Jens Rosendals litterære univers som preges av rotfestet gudstro, kamp for annerkjennelse av homofil kjærlighet, en radikal politisk holdning, og en enkel, men dyptpløyende poetisk praksis.

Jens Rosendal vokste opp i et hjem preget av dansk Indre Mission. Han måtte kjempe hele livet gjennom med fordommene fra dette miljøet når det gjaldt homofili. Det skulle gå mange år før han våget å si fra om sin legning, og først når hans kjæreste gjennom nesten tjue år døde, stod han fram i offentligheten med sin homofili. Han ga likevel aldri opp sitt kristne livssyn, selv om han innrømmer at «homoseksualiteten har vært det sværeste teologiske spørsmål». Han sier: «Mange homoseksuelle vender ryggen til kristendommen. Det har jeg ikke gjort. For mig er det viktig, at man bevarer tilliden til sin Gud og sin skabelse». Derfor har Jens Rosendal også kunnet skrive og vakre slitesterke salmer. Mange av disse har etter hvert funnet veien til den danske salmeboka. En av de første var «Du som af intet skabte» der siste strofe lyder:

*Du, som du af intet skaber
tro og håb og kærlighed,
paradiset, som vi taber,
gror af ordets blomsterbed,
byder her den gode fred,
som kun kærligheden ved.*

Fra dette verset er det ikke langt til Grundtvig. Skapelsesteologi, kjærlighet, fred, paradiset som gror av «ordets blomsterbed» er temaer Grundtvig bruker i mange av sine salmer. For Jens Rosendal er grundtvigianer, selv om han hevder at «jeg er bestemt kristen, før jeg er grundtvigianer». Grundtvigs budskap slik Jens Rosendal ser det var «at hvis vores liv her på jorden ikke er godt, så skal vi lave det om. Nogle af de salmer, som jeg holder mest af fra Grundtvig, handler netop om, at livet skal leves. At livet har værdi i sig selv». Han har også vært opptatt av filosofien Løgstrup og hans forsøk på å vise at man kan tro på Gud og samtidig være et opplyst menneske. Løgstrup er den filosof og teolog som har hatt størst betydning for Jens Rosendal. Men i salmene er det Grundtvig han føler seg mest på linje med. Jens Rosendal bruker ordet «hjertesprog» når han skal omtale sine salmer og sanger, hjertespråk er det språk vi bruker når vi skal tale om de egentlige ting her i livet, sier han.

Jens Rosendal har vært opptatt av Vadehavet, marsken og det sønderjyske kystlandskapet. Han har blitt vadehavets dikter, har skrevet en «Vadehavssuite», og boka om ham er derfor illustrert med vakre vadehavsbilder av Svend Boe Haugsgaard. I 1995 fikk Jens Rosendal «Den folkelige sangs pris» av den danske folkehøgskoleforeningen. I 1999 kom «Igennem tidens

Du kom med alt det der var dig

En samtale med digteren Jens Rosendal om liv og forfatterskab
Anne Knudsen og Steen Valgreen-Voigt
Gyldendal (dansk) 2019
249,- Dkr

virvar –15 danske salmer, og i 2005 kom «Evangeliesange i samarbeid med komponist Ole Ugilt Jensen, i 2013 kom så «Livets mærke» i samarbeid med komponist Rasmus Skov Borring som han de siste årene har arbeidet mye sammen med. Det er også Rasmus Skov Borring som har skrevet et fint etterord i boka. Jens Rosendal har levd et langt og produktivt liv og satt dype spor etter seg i dansk folkelighet. Boka gir levende og inspirerende uttrykk for dette.

Jens Rosendal representerer en grundvigiansk og dermed dansk folkelighet som ikke er like lett å finne i norsk sammenheng. Kombinasjonen av levende kristentro, frilynt, ikke-pietistisk kirkesyn, kamp for homofil kjærlighets anerkjennelse, og politisk og pedagogisk progressive holdninger gjør Jens Rosendal til en spennende dikter. Jeg avslutter denne uforbeholdne anbefalingen av boka med to vers fra en salme som på mange måter oppsummerer mye av det hans står for:

*Troen er ikke en klippe
midt et stormpisket hav,
tro er at sejle trods bølger
over en truende grav*

*Tro er utrolige kræfter,
som vil forandre alt.
Vove sig dybt ind i mørket,
hvis der for alvor er kaldt.*

Arild Mikkelsen

JUBILEUMSSERIE FFD:

BIND 5: SYNG SAMMEN AF DY PLAMBECK

I flere århundreder har vi sunget sammen i Danmark, og vi gør det stadig i stor stil. Sangen er et sprog for stemninger og følelser, og den skaber en samhørighed, der rækker ud over tid og sted.

Syng sammen udfolder Dy Plambeck fællessangens egenskaber, og fire fortællinger viser, hvordan fællessangen kan være kilde til både personlig indsigt og dannelse, nuancere og perspektivere menneskelivet, samt udvikle fælles kultur og sammenhold omkring en sag.

Dy Plambeck er født 1980. Uddannet fra Forfatterskolen i 2004. Hun debuterede i 2005 med digtsamlingen *Buresø-fortællinger*. Siden er romanerne *Texas' rose*, *Gudfar*, *Mikael* og senest *Til min søster* udkommet. Dy Plambeck er medlem af Højskolesangbogsudvalget, der udvælger de sange, der skal med i 19. udgave af *Højskolesangbogen*.

Øvrige bidragydere: Rasmus Skov Borring, Mette Sanggaard Schultz, Thorbjørn Hjalager, Jacob Thybjerg.

HØJSKOLENES TI BUD: TAG ANSVAR

DANSK BOKSERIE: HØJSKOLENS 10 BUD – PÅ EN SKOLE FOR LIVET

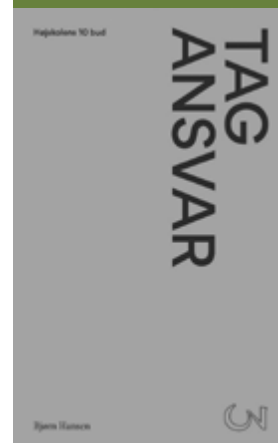
I forbindelse med dansk folkehøgskoles 175-års jubileum utgir FFD bokserien:

Højskolens 10 bud – på en skole for livet.

Bøkene er tospråkelige – både på dansk og engelsk. Bøkene kan betraktes som en introduksjon til folkehøgskolens idéhistorie, aktuelle virke og som innlegg til den pedagogiske debatten.

Bøkene arbeider med hver sin tematikk og inneholder hver en hovedtekst, som begrepssetter det enkelte fenomen, samt fire praksisfortellinger fra Danmark og andre steder i verden.

Tag ansvar, Bjørn Hansen
Utgitt november 2019
FFD's forlag
Pris: 78 Dkr
Bestill:
www.imusic.no/books

Å lage leveregler, bud og lover er både populært og nødvendig, om det er i eget liv, i familien, samfunnet eller i verden. Gud har gjort det (de ti kjente, dere vet), Aksel Sandemose, Jens Bjørneboe og Hans Jæger har gjort det, og nå har dansk folkehøgskole også gjort det: Laget seg Højskolens 10 bud.

«Tag Ansvar» er tredje bud og bok i serien. Hovedinnlegget er forfattet av Bjørn Hansen, leder for en sosialøkonomisk virksomhet som arbeider med å få mennesker engasjert i å løse store samfunnsutfordringer.

Budskapet i boken kan oppsummeres i følgende sitat fra Hannah Arendt, hentet fra en folkehøgskolebrosjyre i Norge: «Målet med undervisningen er å få elevene til å elske verden så mye at de vil ta ansvar for den». Dette er et viktig mål, men hvordan få det til? Jo, gjennom å oppleve og opplyse elevene på en måte som gjør at de føler seg kallet til handling. Og hvem kaller dem? Jo, det er det selveste verden som gjør (s 24). Elevene skal føle seg kallet til handling for noe som er større enn dem selv, og det er verden. Før var det mer vanlig å føle seg kallet av Gud, eller til en gerning (lærergjerningen for eksempel), men nå for tiden er det Moder Jord som kaller.

Når elevene skjønner hva som er nødvendig handling for å redde verden, og får selvtillit, håp og tro på at det nytter, vil de få lyst til å gjøre det, og også gjennomføre det. Manglende samfunnsengasjement og demokratisk selvtillit i vår tid problematiseres: Individualismen går på bekostning av å handle for «det felles beste».

Budskapet i boken er at folkehøgskolen gjennom sin undervisning kan få elevene til å skjønne at det er nødvendig å handle på en måte som er med på å løse verdens store utfordringer, og når de ser nødvendigheten vil de kjenne seg kallet til handling, og gjøre det med lyst. Og folkehøgskolen skal bidra til å bygge demokratisk selvtillit hos elevene, som gjør at de har tro på at det nytter, og dermed får håp om en god framtid for alle.

Hva så når de største utfordringer er løst – fra klima til økte forskjeller? Hva var så målet med det hele? spør forfatteren seg avslutningsvis. Svaret han gir er: å danse, elske og le. Slik blir budskapet utopisk: En gang langt der framme, når menneskene sammen har klart å løse verdens store problemer, trenger de ikke lenger ta ansvar, men bruke tiden på å danse, elske og le. Når vi har tatt ansvar lenge nok, trenger vi ikke lenger ta ansvar. De som ikke deler denne utopien vil kanskje ikke ha så stort utbytte av denne boken.

GRUNDTVIG PÅ FILIPPINSK, BIBELFOLKEHØGSKOLE, SIVIL ULYDIGHET OG GRØNN GERILJA

De følgende korte innlegg i boken handler om en filippinsk organisasjon som jobber med prosjekter direkte inspirert av dansk folkehøgskole og Grundtvig, dilemmaene rundt sivil ulydighet og om en linje på Jyderup Højskole som kaller seg «Grøn guerilla». Essayet «Med troen som afsæt», skrevet av rektor på Kolding Internasjonale høyskole, Ingrid Frederiksen, er overraskende. Der ønsker skolen å styrke den enkelte elevs relasjon til Gud, og elever som ikke er troende eller ønsker å lære om Bibelen og kristendommen, blir anbefalt å søke en annen skole. Det var nytt for meg at det er rom for den type forkynnende folkehøgskole i Danmark. Men de serverer gjerne vin til et måltid med ost og kjeks, så såpass frilynte er de.

Haldis Brubæk, rektor Romerike folkehøgskole

BLIKK FRA KAIKANTEN: FUGL GOD NOK

Det begynte med et påtrengende behov for å være systematisk. Eller kanskje fordi jeg ville gjøre det lettvinnt for meg sjøl. I alle fall, alt øl jeg brygger har fuglenavn. Er du hobbybrygger som jeg er, ønsker du å skille de ulike bryggene fra hverandre. Man noterer jo og følger med på hva som skjer når

malt og humle og gjær varieres, og vil gjerne gjenskape en vellykka batch - hvis man slumper til og får full klaff.

Gjennom årene blir det ganske mange runder i bryggeriet, så jeg hadde behov for et reservoar av navn å ty til. Og det blei fuglefaunaen i Lofoten. Den vil rekke til ca 150 brygg. Jeg hadde en idé om at stout skulle være rovfugler, pils sangfugler, brown ale ugler og så videre, og kom godt i gang med mitt indian pale ale som alle blei sniper. MyrsnIPA, polarsnIPA, dvergsnIPA og flere andre.

Men så er det jo ikke så greit å holde seg til klare kategorier i det virkelige livet. Det er med øl som med mennesker, vi er ikke så streite. Så nå gir jeg blaffen i kategoriene. Den første kollisjonen kom da det sto litt dårlig til i råvarelageret, og jeg måtte raske sammen det som var der for å få til en batch. Men navn måtte den ha, og da kom jeg til å tenke på den fuglen som er altetende og klarer seg hvor det skal være, sjura. Dermed var dåpen et faktum, og under over alle under - den blei en fulltref-fer. Sånn kan det gå for oss hobbybryggere.

Etter dette begynte jeg å tenke på ølet mitt faktisk har likhet med fuglene på et høyere plan. For hva er det med sjura, eller kråke eller flaggspetten, for den del? Man kan like dem eller mislike dem, meine at de er plagsomme eller stupide og at de synger stygt, men en sak er sikker: de er de beste til å være sjur, kråke og flaggspett! Hver i sær er de akkurat det de må være for å fylle sin tiltenkte funksjon, og sånn er det med ølet mitt også. Har jeg bestemt. Altså er det ingen djupe meining i det når du kommer på besøk og får kjøttmeis servert i hagen. Den er simpelt hen bare kjøttmeis og fyller sin plass aldeles perfekt som det. Så blir det spettmeis eller blåmeis neste gang, og den er også fullkommen som seg sjøl.

Nå har jeg nettopp hatt valgfag i ølbrygging med elleve dedikerte elever, og de har skapt sitt eget, perfekte øl. 11PA - 11 Pudder Ale, blei det hetende. Og jeg koste meg og tenkte at de elleve er akkurat som ølet, perfekte som folkehøgskoleelever. Og jaggu lagde de ikke en sang om brygginga også!

Brynjar Tollefsen

NEKROLOG

ALF CRANNER ER DØD, MEN INSPIRASJONEN LEVER

Vet ikke riktig hvordan det begynte, jeg tror det var en kassett jeg hadde med på kutteren til guttegjengene, da vi før nedover sørlands-kysten fra Drammen en sommer: Det var en blanding av Antonio C. Jobim og João Gilbertos' bossa novaer, Ole Paus' sjikaner og Alf Cranner sin «Sjømannsvisen» (tekst av Harald Sverdrup), «Tivoli» og «Sjømannsblues» (med spinnvill hjelp av Odd Børretzen og Harald Heide Steen). Dette var kanskje vårt opprør mot «smaksforfall og toners barbari» (formulering fra «Sanglærer Bastian 1»).

Alf Cranner ble på en måte visesangernes visesanger, en referanse; en standard noe kunne måles mot. Det er Cranner som har gjendiktet fra tysk «Din tanke er fri», som jo nærmest er folkehøgskolens hymne. En underfundig humor hadde han, i både tekster og melodier. *Vennlig indignert* er kanskje en karakteristikk. Men også spydig, som i «Hambo i fellesferien», eller sunnhets-revolusjonsmarsjen «Vårt farlige liv». Det er han som har skrevet melodien til Alf Prøysens «Å, den som var en løvetann» (de har begge innsett at det burde vært hestehov og ikke løvetann, men poesien fikk gå foran!) Alf var ikke redd for å synge andres tekster og melodier, og Aslaug Låstad Lygre og Geirr Tveitts «Vi skal ikkje sova bort sumarnatta» eller Alf Prøysen og Bjarne Amdahls «Slipsteinsvæilsen» er med i den fantastiske samle-cd'n «50 Beste fra 40 år» som er å få kjøpt. Noen tidligere elever på jazzlinja på Sund fhs (John Inge Leira Bjøringsøy og Alexander Riris, hhv /piano og bass) har bidratt til å styrke Cranner-faktoren vår, og ved flere anledninger prøvde vi å få tak i Alf Cranner på elevsommerfest: Sist sommer ville han, men kunne ikke, fordi han skulle lage LP med Knut Reiersrud. Da var han 82!

Alf Cranner vil bli savnet. Melodiene og tekstene vil imidlertid bli sunget høyt og klart, slik legenden selv gjorde det! Så fra meg, som praktisk talt ikke kan noter, og på vegne av folkehøgskolebevegelsen: Tusen takk, Alf Cranner!

Anders Hals, lærer Sund folkehøgskole

ELEVRÅDSVALG: SOSIALISTISK ELEVPARTI KOM FØRST

Deretter fulgte Fellesskapspartiet og så dukket Elevpartiet de grønne opp. Elevrådsvalget var i gang.

-Vårt ønske var å skape engasjement rundt elevrådsvalget og få et elevråd som hadde en plattform å jobbe for, forteller Karine Risnes, lærer på Ringerike folkehøgskole.

JUICE TIL FOLKET

Plutselig dukket det opp plakater i mellomkrigstidens formspråk. Kraftplakater som ikke levnet noen tvil om «Sosialistisk elevparti» kampsak: Juice til folket! Skolen hadde nemlig kuttet ut juice av økonomiske og helsemessige årsaker. Noe som falt mange elever tungt for brystet.

Ikke lenge etter kom «Fellesskapspartiet». De hadde skjønnet at juicekampen var viktig, men frontet også fellesskapet og ville arbeide mot utenforskap i tillegg til å jobbe med elevrådets rolle i å skape et godt miljø.

Det tok ikke lang tid før «Elevpartiet de grønne» var på banen. Også de skjønte kraften i juice til folket, men de modererte seg til en dag i uken og frontet det grønne alternativet på skolen og å donere mest mulig av budsjettet til gode formål knyttet opp mot miljø/klima.

DEMOKRATI OG RAFTOSTIFTELSEN

– Vi fikk ideen på demokratiseringskurset med Raftostiftelsen og Bjørnar Dahle under Folkehøgskoleuken 2019. Målet var å øke reel læring om demokrati og demokratiprosesser gjennom et elevrådsvalg, fortsetter Karine Risnes. – Etter å ha tygget litt på ideen, laget jeg en oppskrift som elevene kunne følge og ventet spent. Elevene hadde en uke på å stifte partier, lage partiprogram og komme med et budsjettforslag. Skolens ledelse mente det måtte være en sum som krevde et skikkelig budsjett og stilte kr. 20.000,- til rådighet.

PARTILEDERDEBATT

Alle partiene måtte ha partileder og nestleder og stille med valglister med minst åtte delegater. Kvelden før valget var det partilederdebatt kyndig ledet av leder for pedagogisk råd, Einar Lindhjem, og sendt direkte på YouTube. Det ble en overraskende livlig, og til tider humoristisk, debatt med stor aktivitet fra salen. Det var umulig å forutsi utfallet av valget etter debatten.

87 PROSENT VALGDELTAGELSE

Fellesskapspartiet vant med Sosialistisk elevparti på andre plass. Elevpartiet de grønne ble også representert. Etter valget konstituerte det nye elevrådet seg og budsjettforhandlingene førte blant annet til at skolen serverer juice en gang i uken – med oppfordring om moderasjon. Elevrådet har også tatt initiativet til flere elevstyrte aktiviteter i løpet av ukene som er gått etter valget og har foreløpig vært tro mot valgkamploftene.

OPPSKRIFT

– Vi deler gjerne oppskriften på opplegget med andre skoler. Det har vært utrolig spennende og oppmuntrende å se hvordan elevene har tatt utfordringen, gått inn i det med engasjement og entusiasme og tatt ansvaret på alvor, avslutter Karine Risnes.

KORONA-TIDER:

SÅNN VAR DET

Den gangen da vi dansa sammen. Dansa oss svett og lo rett i ansiktet på hverandre når vi bomma i svingen. Og klemte hverandre og sa takk. Akkurat tidsnok til at nestemann, våt i panna han også, rakk å trekke deg med i den neste rocke-polsen eller hva det var. Mens jeg satte meg ned og kunne ikke være sikker på hva som var min pils, men det var ikke så nøye. Bare gode venner rundt bordet, og vi måtte prate høgt alle sammen. Lene oss over glassene og gestikulere med minst ei hand for å bli hørt i støyen.

DEN GANGEN.

Den gangen vi tok t-banen og kjente gleden ved å stå tett med alle de andre som også var på vei heim. De færreste med mobiltelefonen tent, for trangt til det. Men ansikter som var gode å betrakte fordi jobben enda hang fast i maska deres. Jeg greip meg i å tenke på hvem de var. Lagerarbeider eller lærer, ikke lett å vite.

Den gangen vi hygga oss over å gå i butikken. Slo av en prat med et vilt fremmed menneske ved fruktdisken og skjodesløst plukka en pose røde epler som vi nettopp fikk anbefalt. Spøkte med mannen i kassa som fordundre meg sto der uten plasthansker, og bar over med at han slurva så røde epler trilla ut av posen og nedover samlebandet.

Og møte vi en kjenning på gata, den gangen, klemmer. Varme og gode. Ikke til å tru.

Vi var uten forstand.

Den gangen vi smilte til turistene som kom til Lofoten om de val aldri så kinesiske eller italienske eller spanske. Og ga oss i prat med dem som den naturligste sak i verden. Og sjøl reiste vi også, den gangen. Uten å forstå hva vi gjorde. Bare fordi det var hyggelig, som vi sa.

Den gangen vi møtte opp på jobben og kjente på den kompakte gleden ved å ha kolleger rundt oss. Morramøter, diskusjoner og full pakke til ord for dagen. Sang.

Det er ikke til å forstå.

Brynjar Tollefsen- 17.03.2020

FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK VED UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE

Folkehøgskole organisasjonene i Norge har i mange år drømt om å kunne starte en egen lærerutdanning for folkehøgskoleansatte. De seneste årene har FHF og NKF arbeidet sammen med Universitetet i Sørøst-Norge for å få til en PPU (Praktisk Pedagogisk Utdanning) som er spesielt tilpasset folkehøgskolenes behov. Vi kan nå presentere et slikt tilbud som et 50 prosents studium over to år fra høsten 2020.

Det første året av studiet tar studentene 30 studiepoeng på USN med fokus på folkehøgskolens pedagogikk og praksis. Dette året er spesielt tilpasset folkehøgskoleåret slik at studentene skal miste minst mulig arbeidstid på sin skole. Praksis på seks uker vil kunne gjennomføres på egen skole og arbeidsoppgaver med innleveringer vil relateres direkte til arbeidet som folkehøgskolelærer. To kortere samlinger med obligatorisk oppmøte blir holdt under skoleåret men hovedtyngden ligger på en ukes samling i begynnelsen av juni 2021. Denne første delen av studiet er et betalstudium som koster 37 000 kroner. Medlemmer i FHF og NKF vil få dekket 5000 kroner av dette fra sin fagforening. Vi regner også med at skolene legger til rette for at ansatte kan gjennomføre studiet, både praktisk og økonomisk.

De av deltakerne som ønsker å gå videre for å få full undervisningskompetanse vil skoleåret 2021-22 følge den PPU som tilbys for allmenn skole ved USN. Dette året kan derfor ikke på samme måte tilpasses folkehøgskolenes behov, bla. må studentene gjennomføre 6 ukers praksis på allmenn skole.

Opptak gis til søkere på to nivåer:

1. Studenter med gjennomført masterstudium eller med bachelor i formings- eller idrettsfag (med gjennomsnitts karakter C) kan søke opptak til begge delene av studiet og får etter eksamen en fullverdig PPU tilsvarende 60 stp.
2. Studenter med studiekompetanse kan tas opp til det første året med Folkehøgskolepedagogikk og får 30 stp. for gjennomført studium.

Dette tilbudet utgjør en unik mulighet for å kombinere arbeid ved en folkehøgskole med et studium i folkehøgskole pedagogikk. Vi vil også vise til at opptak av studenter med bachelor i formings- og idrettsfag til PPU kun skjer som et unntak som gjelder fram til 2025.

Studiet vil bli en viktig del i å tydeliggjøre den spesielle kompetanse som folkehøgskolene representerer. Vi håper at dette skal bli en felles satsning for hele skoleslaget hvor vi alle tilrettelegger mest mulig for å gi ansatte det kompetanseløft som studiet innebærer.

For mer informasjon se USNs nettsted:

<https://www.usn.no/usn/no/folkehøgskolepedagogikk/>

Folkehøgskolepedagogikk, 30 stp
som en del av Praktisk-pedagogisk utdanning, PPU, 60 stp

FORNYELSE AV NORSK SANGBOK

Nåværende sangbok fra 2012

I fjor besvarte 15 av de frilynte folkehøgskolene en undersøkelse i forbindelse med fornyelse av sangboken vår. De fleste respondentene meldte at de synger daglig med elevene, at de bruker boken og at de gjerne skulle hatt flere bøker dersom den var rimeligere. Pris nevnes som den største årsaken til begrenset innkjøp av boken.

Noen av våre antagelser ble avkreftet, det er for eksempel ikke noe ønske om verken færre sanger, eller en lettere sangbok til å ta med i tursekken. Det er flere som kan tenke seg en app, men ikke i stedet for boken, den må komme i tillegg.

Borgny og jeg tok deres tilbakemelding med til møte med Cappelen Damm. Som dere kan lese om her i bladet er dette forlagets nest eldste bok, kun slått av Latinsk Ordbok, og de vil gjerne fortsette samarbeidet ved å gi ut en ny utgave til neste år. For at boken skal bli billigere må den slankes, da det er rettighetshonorar som utgjør hovedkostnadene per sang.

Styret i Folkehøgskoleforbundet vil i løpet av våren nedsette en sangboknemnd. I tillegg ønsker Cappelen Damm seg flere referanseskoler som kan tenke seg å bidra til dette arbeidet. Vi trenger både deg som er rutinert korleder, og deg som synes dette kan være en gylden anledning til ha et påskudd for å syng mer.

Angelina Christiansen

ET NORGE SOM SNAKKER, SAMMEN HENGER SAMMEN!

FRIROMMET PÅ NORSK?

Frirommet og *Friromsdebatten* er betegnelse på et sivilsamfunnsinitiativ og ny debattform som de seneste årene er utviklet av blant annet den danske folkehøgskolen. Debattformen er velegnet til, via samtalen med publikum, å få frem nyanser, tvil og nye initiativer i saker der to parter står langt fra hverandre. Målet er å styrke troen på og deltakelsen i vårt demokrati, også for unge første- og andregangselevne.

Friromsdebatten ble første gang testet på rektormøtet i fjor, hvor Tore Haltli, som Norges første og foreløpig eneste kursede debattpilot, ledet en samtale mellom to rektorer som sto på hvert sitt standpunkt i forhold til andreårselever. Formen ble veldig godt mottatt. Samtidig etterlyses det stadig prosjekter vi kan stå sammen om og som på en god måte kan fronte frilynt folkehøgskole og hva vi står for i samfunnet.

Etter avtale med det danske *Frirommet*, er vi i frilynt folkehøgskole nå i ferd med å søke om støtte til å introdusere Frirommet på norsk. Målet er at vi før stortingsvalget høsten neste år (2021) har kurset minst én Friromsdebatt-pilot per frilynt folkehøg-

skole, samt at hver av skolene sammen med elevene, har forberedt og gjennomført minst én åpen Friromsdebatt lokalt.

Skal prosjektet bli noe av, må to ting være på plass: Prosjektet skal finansieres. I skrivende stund har Folkehøgskoleforbundet og Informasjonskontoret for folkehøgskolen sammen søkt støtte til prosjektet fem mulige steder. Søknadene vil bli avgjort i løpet av våren.

Den andre tingen som må være på plass er en vilje på skolene til å være med på prosjektet. Ellers blir det jo ikke noe av. Derfor har vi sendt skolene et skriv hvor vi informerer om prosjektet og ber om tilbakemelding på om den enkelte skole er med.

Både Kunnskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og stortingsgruppene er informert om initiativet, som vi forventer vil vekke en del interesse, både blant politikere og medieredaksjoner. Samtidig vil prosjektet representere en styrkelse av frilynt folkehøgskoles arbeid med demokratisk dannelse, i en tid hvor mange krefter truer demokratiet.

Øyvind Brandt

FOLKEHØGSKOLEUKEN 3. - 6.AUGUST 2020

SOMMERENS VAKRESTE EVENTYR

Vi gleder oss til å se så mange som mulig av gode kollegaer på et eller flere av sommerens kurs på **Ringerike folkehøgskole**. Faglig utbytte, gode samtaler og hyggelige måltider med nye og gamle venner er livgivende inspirasjon.

Her kommer en kort presentasjon av kursene. I løpet av våren vil vi sende brosjyre til alle skolene og informere på nett.

KURS FOR NYE LÆRERE:

Om du er nyansatt i folkehøgskolen de seneste årene vil du gjennom foredrag, workshops, oppgaver, samtaler og sosialt samvær lære mer om skoleslagets idégrunnlag, folkehøgskolepedagogikk, etiske utfordringer i hverdagen, og ellers dele forventninger og utfordringer. Med andre ord, du vil bli kjent med grunnteknikken i norsk frilynt folkehøgskole. I år vil HMS, bærekraft og elevenes psykiske helse være nye punkter.

PRAKTISK PERSONALE - EN RESSURS UTOVER EGET FAGFELT:

Målet er å styrke personalets opplevelse av den viktige rollen de spiller i møtet med elevene. Dette kurset er beregnet for både nye og erfarne ansatte.

KJØKKENET OG DET GRØNNE SKIFTET:

Nok en gang inviterer vi kjøkkenpersonalet til et inspirasjonskurs med faglig utveksling og nye innspill.

KURS FOR NYE REKTORER/SKOLELEDERE:

Rektorjobben på en folkehøgskole er ikke helt som å lede andre skoler. Elevene bor på skolen, som fører til utvidet arbeidsdag for lærerne, og du har flere ansatte i gruppen praktisk personale som jobber i turnus Gjennom foredrag, samtaler og sosialt samvær vil du blant annet få vite mer om skoleslagets tradisjon og idégrunnlag, lov og forskrift, bærekraft og økonomi.

FØRSTEHJELP VED FARE FOR SELVMORD:

Dette er et samarbeid med organisasjonen VIVAT som vi har hatt flere gode kurs med allerede. Kurset er praktisk, direkte og kunnskapen derfra kan brukes i møter med alle elever som sliter.

INTERNATET SOM PEDAGOGISK METODE:

Et velfungerende internat styrker elevenes trivsel. God psykisk og fysisk helse er en del av FNs bærekraftsmål.

MELLOM SOLSKINN OG RUSKEVÆR:

Pilotprosjektet er ferdig og nå i inviterer vi nye skoler til å arbeide bevisst med å styrke elevenes psykiske helse og gi personalets kunnskap og metoder til å møte elevenes behov.

DEMOKRATIVERKSTED:

Vi gjentar det vellykkete samarbeid med Raftostiftelsen fra i fjor og inviterer til et praktisk kurs med undervisningsopplegg om demokrati.

TURNUSKURS:

Kurs for de i skoleverket som jobber med turnus med turnusekspert Svein Arne Thrana.

FAGKURS FOR COSPLAY-LÆRERE:

Faglig påfyll, del og stjel, dannelses i faget, møteplass, bærekraft o.l. Dette er et kurs i samarbeid med Noregs Kristelige Folkehøgskolelag.

UTØYA:

Tirsdag ettermiddag blir det mulig å besøke Utøya. Bortsett fra kurset for nye lærere som går over fire dager, er alle de andre kursene to dager lange og kan kombineres med andre kurs.

Vi kommer tilbake til påmelding og priser.

Benedicte Hambro

HOLD DEG OPPDATERT

Folkehøgskoleforbundet holder deg
oppdatert på www.frilyntfolkehogskole.no
og Facebook: Folkehøgskoleforbundet

Arbeidslivet

TILLITSVALGT-ORDNINGEN

Innflytelse på egen arbeidssituasjon er av avgjørende betydning for trivsel, eierskap og fellesskapsfølelse. I relativt små organisasjoner med kort vei til ledelsen, er forventningen om en felles forståelse for arbeidets målsetning, både viktig og mulig å innfri. Det finnes selvsagt en arbeidsgiverside og en arbeidstakerside, men jeg vil hevde at de to partene i størstedelen av tiden kan møtes i et felles mulighetsrom på midten.

I hovedavtalene står det at «Det er en felles plikt for virksomhetens ledelse, de ansatte og deres tillitsvalgte, å ta initiativ til og aktivt støtte opp om og medvirke til samarbeid». Videre står det at «Tillitsvalgte skal velges blant anerkjent dyktige ansatte ved virksomheten, med erfaring og innsikt i dens arbeidsforhold.» Det handler om å velge en person på tillit som kan ivareta de ansatte gjennom et konstruktivt samarbeid med ledelsen.

I en uformell og muntlig kultur ordner man det meste i minnelighet på de fleste skoler, og alle saker diskuteres gjerne med hele personalet. Det er viktig med gode og åpne prosesser, og at alle føler eierskap til resultatet, dette søker man gjerne å sikre gjennom plenumssamtaler.

Jeg vil likevel slå et slag for formaliserte samarbeidsmøter mellom rektor og tillitsvalgt. Dette skal ikke gå på bekostning av informasjonsflyten i fellesskapet, men skal sikre at saker som er viktig for medlemmene blir grundig belyst og drøftet. Målet er å opprette en jevnbyrdig og trygg relasjon mellom disse to personene, i akkurat disse to rollene. Dette fungerer best der hvor rektor nettopp bruker drøftingsmøtet med tillitsvalgt til å undersøke om beste løsning er funnet, eller om det er andre perspektiver og scenarioer som bør tas med i vurderingen.

Mange erfarer at et folkehøgskoleår er så utrolig hektisk at alt som ikke er satt i kalendere, ikke skjer. De sentrale parter anbefaler at de lokale parter finner sitt møteintervall, for eksempel «den første tirsdag i måneden», og så tar utgangspunkt i en fast agenda for sine møter. På denne måten sikres det at avtalefestede områ-

“TILLITSVALGT ER DEMOKRATISK VALGT TIL Å REPRESENTERE MEDLEMMENE, TALE DERES SAK OG FREMME DERES INTERESSER.”

der til informasjon og drøfting oppfylles.

Selv med et tydelig felles mål om den best tenkelige skolen for elevene, er det ikke til å komme fra at partene noen ganger har motstridende interesser. Spesielt i slike tilfeller er det ønskelig at partenes relasjon er så trygg at de kan stille seg åpen for den andres argumenter og fortolkning av situasjonen. Så kommer det selvsagt en tid hvor hver av partene tar et standpunkt. Rektor skriver protokoll, hvor tillitsvalgts syn skal fremkomme. Det skal videre stå hva rektor har besluttet, og eventuelt hvorfor tillitsvalgt ikke har fått gjennomslag for sin anbefaling.

Tillitsvalgt er demokratisk valgt til å representere medlemmene, tale deres sak og fremme deres interesser. Jeg ser hvilken enorm oppgave tillitsvalgte over hele landet har i disse krisetider, og håper at de blir møtt av sine ledere med respekt og i «lik øye-høyde». Takk for det arbeidet dere gjør!

Angelina K. Christiansen

Generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet

FOLKEHØGSKOLE – HJEMME

I ukene som har gått etter at vi brått måtte sende hjem elevene våre, har det vært en fantastisk innsats på folkehøgskolene rundt omkring. Hjemmeundervisning når du går på folkehøgskole, er jo et paradoks i seg selv.

Vi opplever at ansatte på folkehøgskolene har kastet seg rundt, og har undervisning. For mange på helt nye digitale plattformer. Kan vi få til skolekor på Zoom? Fra enkelte skolars kjøkken kommer det favorittoppskrifter, så elevene kan prøve å lage disse rettene hjemme. Det er morgensamlinger, fellesfag, valgfag og romvask. Og alt dette skjer hjemme, i et skoleslag hvor vi er opptatt av å være sammen på skolen.

Relasjonene som allerede er bygd gjennom dette året, gjør at arbeidet kan fortsettes selv om skolebyggene våre er stengt. Enda håper vi på at vi kan få noen normale uker, sammen med elevene våre før hele året brått er over. En bratt læringskurve for oss alle.

Og nettopp læring, jeg håper at du har brukt denne perioden til å lære deg noe nytt. Om det er noe som kan brukes i jobbhverdagen eller ikke er ikke nødvendigvis viktig, men mestringsfølelsen over å lære noe nytt er fin.

Skoleåret har kanskje ikke blitt som vi hadde tenkt, men gjennom den formidable innsatsen som er nedlagt på folkehøgskolene rundt omkring denne våren, blir dette året likevel viktig i livet til våre elever. Dere har skapt tilhørighet til ei gruppe og til deres skole.

Takk til alle som har vært med på å gjøre folkehøgskole mulig også i denne nedstengingsperioden.

Live Hokstad
Leder Folkehøgskoleforbundet

VELLYKKET KURS FOR KJØKKENANSATTE

Trine Sandberg fra Trines matblogg. Foto: Øyvind Krabberød

Med det grønne skiftet i fokus, hadde vi et svært vellykket kurs for kjøkkenansatte i frilynt folkehøgskole. Vi fikk låne lokaler av ByKuben og 34 deltakere deltok. Vi fikk inspirasjon fra Trine Sandberg i Trines Matblogg, mer kunnskap om næringsinnhold i råvarer av Lise von Krogh og ny forståelse om hvordan forsvaret jobber med ernæring fra Vibeke Bugge og Pål Stenberg i Forsvaret Forvaltning.

Vi hadde fokus på kjøkkenansattes rolle i forhold til eleven, med Benedicte Hambro, mens Angelina K. Christiansen snakket om turnus og arbeidstid. Kurset gikk over to dager, og for ekstra inspirasjon spiste vi middag på Mathallen Vulkan.

PAUSE I ÅRETS LØNNSOPPGJØR

På grunn av den alvorlige situasjonen koronaviruset har skapt, med sykdom og økonomisk usikkerhet, er lønnsoppgjøret for våre medlemmer utsatt til høsten. Beslutningen ble tatt fredag 13. mars av riksmekler, i samråd med frontfaget Fellesforbundet og Norsk Industri, hovedorganisasjonene og staten. Frontfaget planlegger å gjenoppta forhandlingene mandag 3. august.

SOLIDARITETSFONDET

Styret i Folkehøgskoleforbundet har tildelt Skjeberg folkehøgskole kr 50 000 fra Solidaritetsfondet. Midlene skal brukes til et brønnprosjekt for «Africa on the Ball» i Kalingalinga i Zambia.

STIPEND FOR KOMPETANSEUTVIKLING

Folkehøgskoleforbundet utlyste i februar stipend til kompetanseutvikling. Det har kommet inn fem søknader. Styret i Folkehøgskoleforbundet vil behandle søknadene på styremøte i april.

Stipend for kompetanseutvikling kan etter søknad tildeles vanlig medlemmer i Folkehøgskoleforbundet som er i aktiv jobb i folkehøgskolen til offentlig godkjent grunnopplæring, grunn-, etter- og videreutdanning og kortere yrkesfaglige kurs, eventuelt andre kurs og studiereiser som bidrar til utvikling som medarbeider i folkehøgskolen.

SÆRAVTALE FOR UNDERVISNINGSPERSONALET I FOLKEHØGSKOLE

I vel ett år har et partssammensatt utvalg arbeidet med å «foreslå endringer og forbedringer som utvalget mener vil gjøre særavtalen mer tilpasset folkehøgskolenes særpreg og behov». Folkehøgskoleforbundet representerer både oss selv og NKF i dette arbeidet. Utvalget skulle etter avtalen fremlegge en rapport med våre anbefalinger innen 1. april. På grunn av den ekstraordinære situasjonen vi befinner oss i nå er det klart at partene ønsker å forskyve denne fristen. Dette er i skrivende stund ikke formelt godkjent, så endelig dato er ennå ikke avtalt.

ETTERGIVELSE AV KONTIGENT VED PERMITTERINGER

Permitteringer vil være en økonomisk belastning for ansatte på folkehøgskolene. For å gjøre byrden mindre, vil Folkehøgskoleforbundet ettergi kontingent til medlemmene som er permitterte.

Live Hokstad

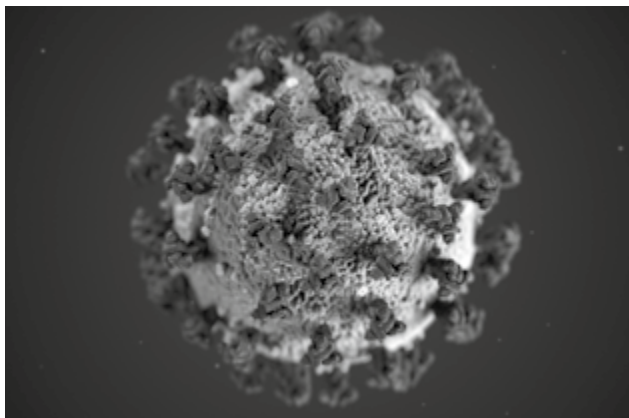

OPPGANG I ANTALL ELEVER

Folkehøgskolene har opplevd en stor oppgang i antall søknader og også en økning i antallet som har takket ja til plass. Pr 1. mars var det 1% flere som hadde takket ja til plass sammenlignet med samme tid i fjor. Dette på tross av at ungdomskullet har blitt vesentlig mindre.

Vi er nå inne i en stille tid når det gjelder søknader, men vi antar at søknadene tar seg opp igjen i juni, slik det bruker å skje.

KORONA OG FOLKEHØGSKOLENE

I skrivende stund er det koronaviruset som opptar de fleste og det gjelder også folkehøgskolene. Folkehøgskolene har utvist en utrolig fantasi og omstillingsevne når de skulle tilby elevene undervisning hjemme etter at skolebyggene ble stengt. Det er virkelig imponerende.

Vi opprettet tidlig en Facebookgruppe der folkehøgskoleansatte kunne dele tips og råd i denne vanskelige situasjonen og gruppen fikk fort nesten 1000 medlemmer. Dugnadsånden er stor og dette må vi ta vare på når vi er tilbake i normal drift igjen.

FRILYNT FOLKEHØGSKOLER OG PRIDE

IF har valgt å delta på årets Pride i Oslo i slutten av juni. Vi kommer til å ha en stand i Pride Park der vi kan møte ungdommer og fortelle om hva frilynte folkehøgskoler står for.

Pride ønsker også at så mange folkehøgskoleungdommer som mulig melder seg som frivillige. Å delta som frivillig i Pride gir mye kunnskap og mange flotte opplevelser. Vi håper derfor at alle skoler oppfordrer elevene sine til å melde seg på: <https://www.oslopride.no/a/engasjer-deg-i-oslo-pride>

Nå gjenstår det å se hvordan korona slår ut på sommerens Pride, men inntil vi får annen beskjed, så får vi gå ut fra at det også blir Pride i år.

Dorte Birch

Daglig leder IF

NOTERT

HALLINGDAL JAKTER NY REKTOR

Styret ved Hallingdal Folkehøgskule har starta jakta på nye krefter i rektorstolen. – Gisle Skoglund vil si opp stillinga si som rektor ved Hallingdal Folkehøgskule, dette utifrå private grunnar. Styret seier seg lei for dette, han har gjort ein kjempejobb for skulen, skriv styreleiar Per-Egil Kolsrud i ei pressemelding. Skoglund har vore rektor sidan 2014. Han viser til styreleiar når det gjeld stillingsannonsen. – Styret har starta arbeidet med å finne ny rektor, og har starta prosessen med utlysing før påske, skriv dei. Fristen for å søkje er i slutten av april. Når den nye rektoren skal vere på plass er ikkje sagt.

Hallingdølen

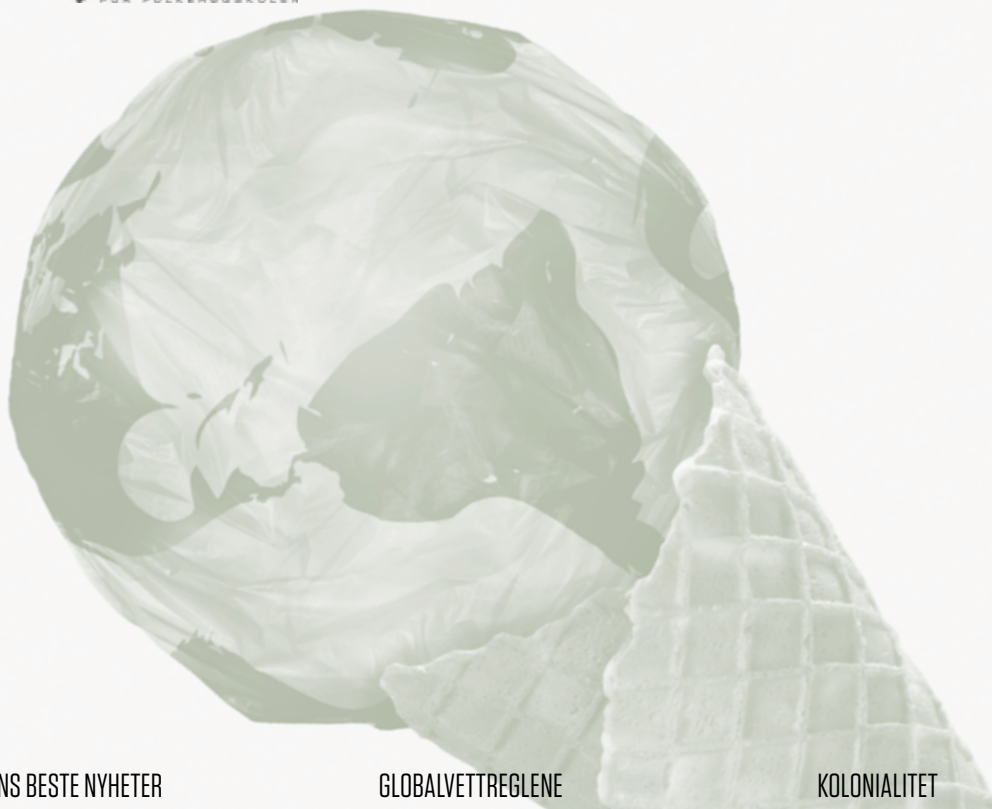
SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE OG KORONA

Ikke bare stengte skolen deres – de måtte pakke og forlate Sandefjord. Flere gråt og ba om at skoleåret forlenges.

Elevene kom fra hele landet for sitt livs år med gøyale skole og supersosialt liv. Men koronaviruset ødela både USA-turen og minst fire uker på Sandefjord folkehøyskole. Spredt over hele Norge får de nå fjernundervisning.

Sb.no

VERDENS BESTE NYHETER

Etter mange uker med mange dårlige nyheter forbundet med korona-viruset, er det kanskje enda viktigere med et balansert nyhetsbilde. Verdens beste nyheter (VNB) startet i Danmark for 10 år siden og ble startet opp i Norge noen år etter. VBN jobber med å spre gode nyheter om utviklings- og miljørelaterte temaer, da det i det globale nord er overvekt av negative nyheter om det globale sør.

Generelt kan det være utfordrende å holde seg oppdatert på nyheter når man går på folkehøgskole, og kanskje enda mer om positiv utvikling som skjer i verden. Noen skoler har fellesfag som «bobilesprekk» (Åsane fhs) eller «aktuelt» (Lundheim fhs), og i slike fag kan det være ekstra viktig å inkludere noen positive nyheter for å presentere et balansert nyhetsbilde. VBN har en egen facebook-side med oppdaterte nyheter og man kan lett finne frem til aktuelle saker der.

GLOBALVETTREGLENE

IU har de siste månedene hatt både fagdag (desember) og kampanje (januar-februar) om Globalvettreglene for å sette fokus på hvilke utfordringer de tar opp og hvordan man kan bruke Globalvettreglene aktivt på egen skole. Alle tekstene fra kampanjen ligger tilgjengelig på IUs nettside (www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettreglene), under hver regel. Vi oppfordrer alle skoler som har laget opplegg/brukt Globalvettreglene på personalmøter og/eller i undervisning til å dele inn erfaringer til IU (brita@folkehogskole.no). På den måten kan vi dele gode opplegg og gi tips til andre på hvordan Globalvettreglene kan implementeres i skolens undervisning og drift. Dette er ett av målene i Bærekraftvedtaket til folkehøgskolene, som skal være nådd allerede innen 2021.

KOLONIALITET

I teksten til Globalvettregel 5, reflektere forfatter Tonje Vold rundt hvilke verdensbilder vi mennesker har av hverandre, og hvordan kolonitiden fortsatt er med på å forme våre virkelighetsoppfatninger. Begrepet kolonialitet adresserer denne problematikken og handler om hvordan verdier fra kolonitiden fortsatt eksisterer i vår mentalitet og institusjoner, inkludert utdanningsinstitusjoner. Vi lærer alle om kolonitiden i løpet av skoleårene, men slik jeg opplever det er det lite fokus på kolonialitet og hvordan det er manifestert i svært mange samfunnsnivåer. Nelson Maldonado-Torres har skrevet artikkelen *Outline of Ten Theses on Coloniality and Decoloniality* (2016), tilgjengelig på Franz Fanon Foundation sine nettsider. Her viser Maldonado-Torres hvordan vi i dag kan se tydelige spor av kolonialitet på universiteter, for eksempel i pensum. Slik jeg kjenner folkehøgskolene er vi gode på å ta opp temaer som har med global solidaritet, utviklingstematikk m.m., men at vi snakker lite om problematikk knytte til kolonialitet og dekolonialisering i dagens samfunn. Dette er noe jeg mener bør løftes frem som tema, og jeg vil gjerne høre hva folkehøgskolene tenker om dette! (brita@folkehogskole.no)

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Konstituert rektor: Ingvild Tollehaug Jevne
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Aslak J. Brekke
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjellesstad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Håltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Gisle Skoglund
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welander
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Lars Petersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Einar Opsvik
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebru
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Mona Verpe
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine
Seyffarth-Fuglestad
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Vikarierende rektor:
Sveinung Finden
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Vikarierende rektor: Bjørn Veland
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Kjetil Bruvik
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Hallgeir Holden er lærer ved Hadeland folkehøgskole, han ble utfordret av Marianne Nordås fra Jæren folkehøgskule

Aforismer

For noen år siden kom jeg over en litterær sjanger som heter aforismer. De har jeg hygget meg med, og har frambrakt både smil og ettertanke. En aforisme er en kort setning, et løsevet sitat eller en strøtanke som på en treffende og underfundig måte uttrykker et tankevekkende poeng, en læresetning eller allmenn sannhet. Aforismer er ofte humoristiske, men ikke like komiske som vitser. Jeg vil dele noen av mine favoritter:

1. Vi burde alle være opptatt av fremtiden, for det er der vi skal tilbringe resten av vårt liv.
2. Mangt et feiltrinn tas ved at man står stille
3. For å komme til kilden, må man svømme mot strømmen
4. Jo mer som rives ned, jo mer kan forandres
5. Bryterne til lyset står i mørket
6. Det vanskeligste er ikke selve arbeidet, men å begynne på det
7. Når lysten overvinner frykten, begynner barnet å gå
8. Den som bare venter, venter forgjeves
9. Ubehag er tegn på liv
10. Mange små riper former personligheten
11. Når frøet spirer, løsner skallet
12. Den beste veien framover, kan være sidelengs
13. I ekte nærvær, finnes ikke sammenligning
14. Enhver gråstein kan bære gull
15. Den som utfordrer seg selv, former sin egen vei

Hallgeir utfordrer Yngve Beddari på Pasvik folkehøgskole